Yarım Ay

No. 92

15 Krş.

Cumhuriyet devrinin en kuvvetli kadın Romancısı
Bayan MÜKERREM KÂMİL SU nun bir Şaheseri:
ÇIRPINAN SULAR BU SAYIDA

İLKKÂNUN
1938

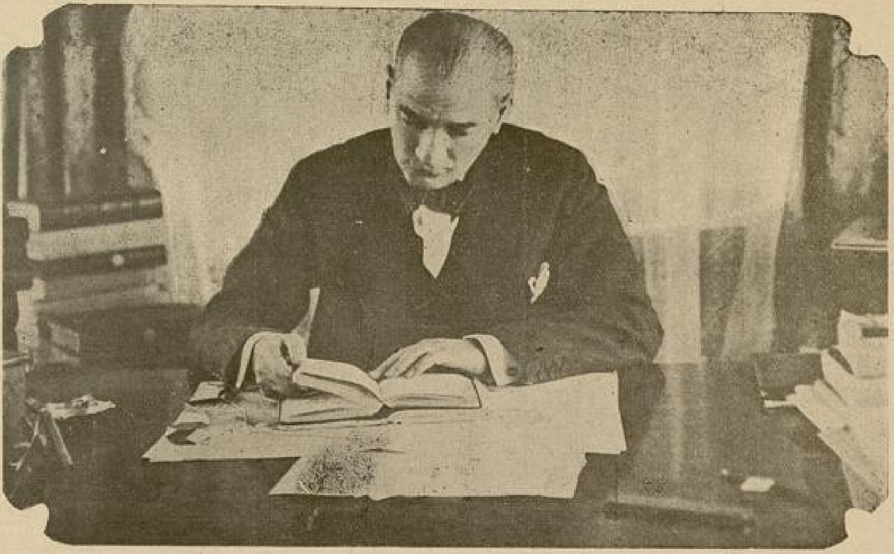

Bir Temmuz Gecesinde
Atatürkle Yedi Saat

Atatürkün altın başı - İstiklâl marşına saygı - Ankara vapurunun güvertesinde - Atatürk'ün yarattığı hava - Atatürkle danseden küçük kız - "Seni çok seviyoyum Atatürk - Tevfik Fikret ve Atatürk - "O,, nun sevdiği şiir: Ferda - Floryada ayrılık.

1934 yılındaki deniz bayramının gecesinde Ankara vapurile yapılan deniz gezintisinde bulunan, romancı ve hikâyeci arkadaşımız Ragıp Şevki, o gecenin intibalarını anlatıyor.

Yazan : RAGIP ŞEVKİ

Bir temmuz gecesi.. İstanbul ve liman bol ışıklar içinde çalkanıyor.. Beyoğlu sırtlarından parlak bir ziya huzmesi göklere doğru yükseliyor ve yıldızlar birer ateşböceği gibi parlayıp, sönüyorlar. Deniz bayramının böyle güzel bir gecesinde Ankara vapurundayız. Vapur yavaş yavaş Galata rıhtımından ayrıldı, Marmaraya doğru açıldı, Adalar önüne geldi ve oradan geri döndü. Büyük güvertede dört gazeteci arkadaşla karşılıklı oturuyoruz. Etraftaki bütün masalar dolu.. yalnız büyük lüks salona inen merdivenlerin sağ tarafındaki geniş yerde iki büyük masa boş.. herkes buraya bakıyor ve sonra gözlerini Dolmabahçe taraflarına doğru çeviriyor. Bir arkadaş diyor ki:

— Bu akşam Atatürk te gelecekmiş!.

Ay ışıklarında pırıl pırıl yanan Marmaradan Kızkulesi açıklarına geldik ve oradan Dolmabahçe önlerine sürüklendik. Cazband ne güzel bir vals havası çalıyor. Beyoğlu sırtlarındaki ziya huzmesi daha parlak, daha bol olarak fışkırıyor. Bir aralık birdenbire uzaktan iki motörün kuvvetli sesi duyuldu. Cazband bir anda durdu, bütün güverteyi, bütün vapuru büyük bir telâş kapladı ve herkes sağ küpeşteye doğru koştu:

— Atatürk !.. Atatürk geliyor!..

Motörler merdivene yanaştıkları zaman, siyah elbiseler giymiş çevik bir adamın dışarı atladığı görüldü:

Atatürk...

Vapurun ışıkları başı üstünde bir hale teşkil ediyor ve sağ eli ceketinin cebinde vakur ve güzel bir yürüyüşle merdivenleri çıkıyor..

Ankara vapuru alkıştan çınlıyordu. Alkış, alkış, alkış.. merdivenlerden sonra onu biran için kaybettik. Biraz sonra cazband birdenbire İstiklâl marşına başladı. Herkes ayağa kalktı ve tam karşımızda onu gördük. Kalabalığın önünde, elleri saygı ile yanlarına sarkmış, dimdik duruyordu. Altın sarısı saçlarla örtülü olan başı, ilâh başı gibi güzel ve vakurdu. Siyah bir gece elbisesi giymişti. Gök mavisi keskin gözleriyle bizim bulunduğumuz tarafa bakıyordu. Kaşları yine o aslan yelelerine benziyen bir kabarıklıkla alnına doğru kıvrılmıştı.

Herkes ona bakıyor, herkes ona hayran.. etrafında bulunan genç kızlar, genç erkekler hep onun altın sarısı saçlarla örtülü başına bakıyorlar.. Bir sevgiliye, bir babaya, bir anaya bakarken ne duyarlarsa, şefkatle, aşkla, hayranlıkla bakıyorlar.

Marş bitti... Atatürk çevik adımlarla boş masaya doğru yürüdü ve oturdu. Yüzünde keskin ve ciddî hatlar var. Etrafına dikkatle bakıyor. Herkes susuyor ve herkes de ona bakıyor.. biranda ortaya attığı harikulâde havaya o da hayrette gibi.. nihayet o da bir insan olduğunu düşündü. Nazik ve çok güzel bir hareketle elini salladı ve etrafında ayakta duranlara seslendi:

— Rica ederim, rahatsız olmayın, oturun!

Oturduk. Ve onun havasına alışmağa başladık. Büyük insan, bu geniş güvertedeki havaya kendisi de alışmağa çalışıyor. Çünkü biz ona ne kadar saygı ve huşu duyuyorsak, o da bizden aynı şeyi tevehhüm ediyor. Çünkü biz ona

SÖYLİYEN KALBİMDİR

●

No : 27

Yazan : TEVFİK TANYOLAÇ

●

Sana böyle söylemiştim :

"Bir sahnede ayla güneşin denizde yazdığı bazı mısralar vardı. Dalgalar onları sahile ve göklere fısıldıyordu.

Bunları, gözlerini özleyen, yeni kelimelerin dizlerine bırakıyorum.

Bakışlarını olsun fazla incitmeğe hakkım yok. Zaten ne hakkım var yar katında.. „

Söyleyorum işte:

Ayla dudak dudağa bir bahar gecesi... Baharın bülbül seslerile tutuştuğu yaratıcı mayıs gecelerinden biri.

Emine, Ahmet, Ayşe, dertli bu sahilin dizindedirler. Perilerden bir hale içinde uzaklaşan mütefekkir denizlerin hülyalı kızını, bakışlarile kucaklayarak uğurluyorlar.. Uykusuz gözler denizde çözülüp dağılan kumral saçlarda.. Ve yaradılışın ahengini söyliyen kahkahalarda... Periler, rüzgârın kollarında ki beyaz tülleridir. Nazlı nazlı ilerliyen bir ahenktir bu.

Onlar düşünüyorlar.

Hülyalı kızın anlattığı kızıl toprakla lâlelerin doğuş hikâyesini düşünüyorlar.

Uzun kirpikli, mahmur bakışlı uyku perisi de düşüncede..

Elinde, halkaları ateşböceklerinden bir zincire bağlı ve içinde bakir rüyaların mavi dumanı yükselen, kıpkızıl lâleden buhurdanlığını sallıyarak bahçe yolcularını uykuya davet etmişti.

Halbuki o da, bu hikâyenin ağına bir kelebek gibi düşmüştür.

Deniz perilerinin sedefler içinde taşıyarak getirdikleri inci ve mercanı, lâlelerle güllere renk ve şebnem diye dağıtan bahar perileri de, yeni bir hayatın yolunu söyliyen denizdeki izlere dalmışlar.

Bütün gözler denizin mavi gözlerinde.

Denizin mavi gözlerindeki mısraları ben de okuyorum. Kirpiklerinden süzüldükçe, derinliğine derinlik katan ve bana, görsem de özlediğim yüzünü hatırlatan bu mısraların kalıplarını toplıyabildim.

İncilerini kaybetmiş sedeflerde pırıltılı bir rüyanın izleri vardır. Esansını uçurmuş billûr şişelerde havaya dağılan büyük ruha hasret vardır. Topladığım, bir inciye bile yuva olmak ümidini kaybetmiş kırık sedefler ve parçalanmış billûr şişelerki topladıkça hem kanadılar, hem kanattılar beni.

Verdiğin sevginin denizinde eriyen bir kalbin sözleri bir nabızdır.

Ne mutlu denizinde şiirini ve adını yazana.

Denizinde olmak, yıldızların lezzetle yanarak, ürpererek ve severek okudukları şiir olmak..

Yıllar, alev rüzgârdır.. Durmaz eser gönlümden;
Ben.. bu sönmez yangında bir bahar saklıyorum.
Mezarlar haykırır da, haberim yok ölümden;
Dudağını kıskanan baharla kalıyorum.

●

Doludizgin geçiyor kızıl perçemli yıllar;
Zülflerinden yarama çelenkler takıyorum.
Güvendiğim sevgiler, ilk acıda yıldılar;
Hep o seven gözlerle hayata bakıyorum..

●

Kalbim, ölmez davanın savaşında bayraktır:
Aldırmıyor yaraya.. O kadar canlı, diri.
Parça parça olsa da küçülmekten ıraktır.
Güneşlerle süslüyor nura hasret her yeri.
Onu birgün vermedim, satmadım bir kahbeye;
Sakladım toprağımın özlü kızına deye...

●

Yıllar, bu hain rüzgâr.. yakmak deli deli :
Ne kokunu uçurdum, ne rengini soldurdum,
Varamaz yaprağına yesin kurutan eli;
Evreni damla yaptın, damlalarla ben doldum.

●

Kanayan ve kanatan bu sedef parçaları, billûr şişe kırıkları seni incitmediler ya!.. Denizinde oldukları halde bir tek incini şeffaf gözkapaklarında gizlemek ümitleri yok.. Billûr şişe kırıkları bir damla esansını ... hoş görülemi?..

" Şefimiz „ diye hayranız, o bize "milleti„ diye hayran...

Bir aralık yanıbaşında oturan Celâl Bayar'la ve amiral Şükrü Okanla konuşmağa başladı. Beyaz elbiseli bir garson bir tabak içinde buhuları üstünde tüten bir salkım üzüm getirerek masaya bıraktı.

Atatürk, etraftaki sessizliği dağıtmak için caza doğru elini sallıyordu.

Caz başladı ve çiftler ortaya çıktılar. Bir genç kadın henüz 5 yaşındaki küçük kızını da alarak onunla beraber dansediyor. Atatürk'ün gözleri bir aralık bu küçüğe ilişti. Yüzünde dünyanın en güzel tebessümü ve neşesi göründü. Sonra yerinden kalkarak genç kadına yaklaştı ve tatlı bir sesle :

— Müsaade edin, kızınızın kavalyesi olayım ! dedi. Ve küçüğü kollarından tutarak onunla birlikte dansa başladı. Küçük kız da, tıpkı bizim gibi, bütün bir millet gibi ona hayran hayran bakıyor. Atatük'de aynı hayranlıkla, fakat sevgi ve şefkat dolu nazarlarla küçük kıza bakıyor ve gülüyor. Bir aralık kız birdenbire durdu, dönüp annesini aradı ve etrafı saran kalabalığın önünde onu görünce bağırdı :

— Anne ! bu Atatürk, değil mi ?

Atatürk'e beraber olmak üzere herkesin gönlünde ne tatlı bır titreyiş hasıl oldu. Atatürk küçük kızla dansa devam ederek bizim yanımıza kadar gelmişti. Önümüzden geçerken küçük kızın tatlı sesini duyduk :

— Seni çok seviyoyum Atatürk !.

Atatürk gülüyor. Huzur ve sükûn içinde gülüyor. Nasıl gülmesin ki, 5 inden yüz beşine kadar bütün bir millet ona âşık...

* * *

Vapurumuz ne zaman Karadenize çıktı, ne zaman döndü, ne zaman yeniden Dolmabahçe önlerine geldik? İnsan onun havası içinde yaşarken belki geçirdiği yılları bile bılemiyecek..

Bir aralık onu, etrafına bütün gençleri toplamış görüyorum. Bir ağabey gibi konuşuyor ve mevzu edebiyat...

Fikrete hayranlığını anlatıyor :

— Onu biz mektep sıralarında okurduk. Ondaki heybet, ondaki vakur âhenk hiçbir şairimizde yok ! diyor.

Sonra gençlerden Fikretin bir şiirini istiyor. Herkes susuyor ve Atasına sevgi ile bakıyor :

— Bilmiyor musunuz? Ah, belki yarınızdan fazlası onun bir tek mısraını olsun bileneniz vardır. Fakat çekiniyorsunuz. Niçin çekiniyorsunuz? Hayır, işte ben sizin aranızda, sizinle beraberim. Beni aranızda addetmiyor musunuz ?

Bir genç gür bir sesle :

— Ben Fikretin Ferdasını söyliyebilirim Atam !

Atatürk'ün yüzünde tatlı çizgiler belirdi :

— Ferdayı mı? Ah, delikanlı, benim en çok sevdiğim şiirdir o.. onu sana söyletmiyeceğim. Kendim söyliyeceğim. Ve Atatürk gür bir sesle, gençlerin yüzüne bakarak okumağa başladı:

Ferda senin, senin bu teceddüt, bu inkılâp..
Herşey senin değil mi ki zaten? Sen ey şebap,

Büyük Atatürk, Fikreti belki bu şiiri için seviyordun. Çünk o, gençliğe vadediyordu, halbuki sen vadedilen şeyleri verdin.

* * *

Onunla böyle güzel bir temmuz gecesinde tam 7 saat bir arada, bir aile gibi yaşadık. O yedi saatin daha ne çok hatıraları var ki, sayfalara sığmaz. Sabahın ilk aydınlıklarında onu Florya'ya bıraktığımız zaman yüzünde, bir dosttan ayrılan bir insanın hali vardı. Motöründe bizi eliyle selâmladı ve uzaklaştı. Fakat ondaki konuşma kudreti, his zenginliği, duygu hazinesi hiç bir zaman kafamdan çıkmıyacak.

Atatürk bizim gibi insan değildi. O bambaşka, geniş, namütenahi bir âlemdi ki, 1 saati yüzyıllara bedel bir kudret taşıyordu. İşte O, böyle halkla beraber, halkın içinde ve halkın bağrında yaşadığı için, onun ölümüne herkes ağlıyor..

İkinci Cumhurreisimiz

İSMET İNÖNÜ

Her birisi ayrı ayrı insanlarda bulunabilecek müstesna kabiliyetleri bir araya toplıyan, müstesna bir şahsiyet !

Onun şahsında, zafer tacını, vücudünün bir azası kadar kendi malı olarak taşıması mev'ud büyük bir komutan; siyasette, en dikenli meseleleri muvaffakiyetle halleden pek yüksek bir devlet adamı, bir arada yaşar. Siyasal işlerdeki icraatının isabetini, diplomatlık âlemindeki muvaffakiyetlerinin büyüklüğünü ve idarecilikteki müstesna kabiliyetini, ancak harp meydanındaki kumandalarının kıymetile ölçebiliriz. Savaşı, sulha götüren bir yol olarak tanıdığı için, harbi ve sulhu ayni uzak görüşle idare eder.

Kahramanlıkla tevazuu, sert kumanda ile kıvrak kararları, birbirine çok uzak olan bu kutupları, diplomatlıkla askerlikte yaptığı gibi, kaynaştıracak kadar yanyana getirmiştir.

İçine, memleketin bütün işlerini, büyük bir intizamla sığdıran geniş bir alın; yurdun bütün ufuklarını birden görebilen nüfuzlu bir çift göz; daima doğruyu ve iyiyi söylemek için açılan dudaklar !...

İsmet İnönü, savaşta tam asker; idarede tam devlet adamı; müzakere masasında tam diplomat olduğu kadar, kürsüde tam hatibdir. Doğruyu ve iyiyi söylemek için açılan dudakları; mantığın, kuvvetli fikir ve muhakemenin sarsılmaz temeline dayanan açık cümlelerile, karşısındakini mutlaka ikna eder.

Kararlarında daima isabetlidir. Düşünmeden karar vermez ve verdiği kararlarda da muvaffakiyetsizliğe uğramağı hayalinden geçirmez. Muhatabları üzerindeki kandırma ve telkin kudreti, kendisini daima muvaffakiyete götüren sebeplerden biri olmuştur. Çocukluğundanberi, onun en bariz vasfı ise vatanseverliktir.

***

İsmet İnönünün hayatı

İsmet İnönü, 1884 senesi eylülünün 25 inci günü İzmirde doğdu. Babası, birçok mahkeme azalıklarında bulunduktan sonra Harbiye Nezareti Muhakemat dairesi mümeyyizliğine tayin edilen, ve o vazifede bulunduğu sırada vefat eden Reşid Beydir.

Ömrünün birçok yıllarını, şehir şehir, cephe cephe dolaşmakla geçiren İsmet İnönü, ilk yolculuğunu, İzmirde dünyaya geldikten kırk gün sonra yaptı. Babasını, Foçaya Mukavelât muharriri ve Sermüstantik olarak tayin etmişlerdi. Bir müddet sonra da Boldana nakledildi. Küçük İsmet, annesinin kucağında çıktığı bu seyahatten dört sene sonra, babasının, icra memuru olarak gönderildiği İzmire tekrar geldiği zaman, İzmiri ilk defa görmüş oldu. Görmesile orayı dünyanın her yerinden fazla sevmesi bir olmuştu. İzmiri ve onunla beraber bütün memleketi kurtaran ordunun temel taşlarından biri olan büyük komutan, yurdun, gözlerinde ilk defa pırıldıyan bu güzel köşesine, bundan daha başka bir his ile zaten bağlanamazdı.

Millî Şef İsmet İnönü

İzmir çocuğu küçük İsmeti, beş yaşındaki halile gözönüne getirirsek, onu, kendi kendine tahtadan kılıçlar, tüfekler yontan.. beline taktığı bu kılıçlarla evin içinde aşağı yukarı dolaşan, askerce emirler veren, selâm duran bir küçük komutan şeklinde görürüz. Askerlik aşkı, onun yüreğine daha o zamadan sokulmuş, kahramanlık ateşi daha o yaşta, onun ruhunda tutuşmuştu O küçük vücudde büyük bir asker yaşıyordu.

Babası, bir sene sonra Sıvasa tayin edildiği zaman, çok sevdiği İzmirden ayrılmağa, ancak Sıvasta Askerî Rüşdiyesine yazdırılacağı vadini koparmak suretile razı olmuştu.

Küçük İsmet, ilk tahsilini, o zamana kadar İzmir iptidaî mektebinde yapmıştı. Orta tahsilini Sıvas rüştiyesinde ve daha sonra, Mülkiye idadisinde gördü.

İsmet İnönünün zekâsı, küçüklüğünde de harikulâde parlaktı. Arkadaşları arasında, çalışkanlığı, dürüstlüğü ile şöhret bulan bu çocuk, en müşkül meseleleri bir görüşte kavrıyan ihatalı zekâsı, gıptaya değer intikal sür'ati ile de temayüz etmişti. Zihnini işletmek onun için yemek içmek kadar hayatî

bir ihtiyaçtı. Üzerinde dimağını çalıştıracağı mevzudan mahrum kaldığı zaman üzülüyordu.

İsmet İnönünün çocukluğunda ve gençliğinde kendini gösteren müstesna vasıfları, şanlı ve muvaffakiyetli sahifeler teşkil eden hayatını, daha o zamandan çevresindekilere müjdeliyen birer güzel alâmet olmuştur.

İsmet İnönü, sevgili İzmirden, ancak sevdiği askerligine kavuşmak tesellisile ayrılıp Sıvasa gittikten sonra, oraya birdaha dönmemişti. Sıvas Askerî rüştiyesini bitirdikten sonra, Reşid Bey, memuriyetinin İstanbula nakledilmesi üzerine ailesini beraber alarak buraya gelmiş. Aksaraya yerleşmişti. İsmet, o zaman 11 yaşında idi. Onu, Mühendishaneye verdiler. Fakat çocuğun ruhundaki askerlik iştiyakı bütün şiddetile devam ediyor, hattâ gün geçtikçe artıyordu. Nihayet, Halıcıoğlu Topçu İdadisine, ondan sonra, 1900 senesinde Topçu Harbiye mektebine girdi. Bu okulda gösterdiği muvaffakiyet üzerine onu Erkânı Harbiye sınıfına ayırdılar. Tarih, İsmet İnönünün, okuldan mükemmel bir topçu yüzbaşısı olarak çıktığı bu 1906 senesini: askerlik meftunu küçük yavruyu ülküsüne kavşturan, Türk ordusuna büyük bir kahraman, Türk yurduna eşsiz bir devlet adamı kazandıran pek uğurlu bir yıl olarak kaydedecektir.

*

Meşrutiyetin ilânından sonra, 1910 da, Kolağası İsmeti, Yemendeki durumun ıslahı için gönderilen mürettep Kolordunun Erkânıharbiyesine memur edilmiş o-

İsmet İNÖNÜ söylev verirken

larak, sevgili mesleğinin tecrübe alanına girmiş buluyoruz. Türk vatanına bütün mevcudiyetile hizmet etmeği, çocuk yaşında ülkü belliyen genç, İmam Yahya meselesinin kapanmasında, Erkânıharbiyeye memur olmak itibarile büyük rol oynamıştır. 1912 de, hâlâ Yemende bulunduğu sırada binbaşılığa terfi etti. Bu terfi, San'anın kurtulmasında gösterdiği yararlığın mükâfatıdır.

İsmet İnönünün askerlik hayatında birbirini takibeden büyük eserlerden ikincisi: Balkan harbinden sonraki sulh konşumaları esnasında, müzakereye memur heyetin askerî müşavirliğini yaptığı zaman kazandığı muvaffakiyettir. Dimetoka'nın o zaman Türk topraklarında kalmış olmasını, İsmet İnönünün ısrarına borçluyuz.

Büyük harp seferberliğinde İsmet İnönünü, Kaymakam İsmet Bey olarak evvelâ birinci Ordu Erkânıharbiyesine; Türkiyenin harbe iştiraki üzerine de Karargâhı Umumî Birinci Şube Müdürlüğüne tayin edilmiş buluyoruz.

İsmet İNÖNÜ bir kız ile konuşuyor

Bu tayinden bir sene sonra, 11 İlkkânun 1915 te miralaylığa terfi etti ve harbin devamınca, Dördüncü, Yirminci ve Üçüncü Kolordu Kumandanlıklarında bulundu.

Dünya savaşı tarihine, adını, Şeria muharebelerinde gösterdiği askerî kiyasetle yazan Miralay İsmet Bey, mütarekeyi müteakıp Harbiye Nezareti müsteşarlığına, ve sulh esaslarının askerî maddelerini müzakere ve tesbite memur komisyonun reisliğine getirilmişti. Bu vazifeleri de, o zamana kadar üstüne aldığı işlerde görülen yüksek kabiliyetine parlak bir örnek olacak şekilde yerine getirmiştir.

Onu, Birinci Büyük Millet Meclisinde Edirne mebusu olarak görüyoruz. Millet Meclisi tarafından, Erkânı Harbiye Reisliğine intihap edilen İsmet İnönü, Kurtuluş savaşı tarihine, Garp ordusu kumandanı olarak girdikten sonra, ilk hamlede düşmanı İnönünde püskürtmüş, Çerkes Ethemin Kütahyadaki hiyanet hareketini ezmişti. Harikalar yaratabilecek büyük bir komutan olduğunu Millet Meclisine tasdık ettirip 10 Sonkânun 1921 de Miralaylığa yükselmişti.

İkinci İnönü muharebesini, düşmanı müthiş bir tuzağa düşürerek büyük bir zafer ulaştıran İsmet İnönü, bütün garb cephesi komutanlığını deruhde ettikten sonra, Sakarya meydan muharebesini bu sıfatla idare etmiş, emsalsiz yararlıklarının mükâfatını, Büyük Millet Meclisinin bir takdirnamesini kazanmak suretile almıştır. Büyük zaferden sonra, bu büyük komutan, ferikliğe «General» terfi etti.

İsmet İnönünün muvaffakiyetlerini Atatürkün, Kurtuluş savaşı tarihine, Metristepeden altın harflerle yazdığı şu sözlerden daha kuvvetle ifade etmeğe imkân yoktur:

İsmet İnönü, adını soyadı olaraktaşıdığı harp meydanından, zaferi, Başkumandana şöyle müjdelemişti: " Saat 6.30 da Metristepeden gördüğüm vaziyet, Gündüzbey şimalinde, sabahtanberi sebat eden ve dümdar olması muhtemel bulunan bir düşman müfrezesi, sağ cenah grubunun taarruzile gayri muntazam çekiliyor. Yakından takibediliyor. Hamidiye istikametinde temas ve faaliyet yok, Bozöyük yanıyor. Düşman

binlerce maktullerile doldurduğu muharebe meydanını silâhlarımıza terketmiştir.„

Buna başkumandan Atatürk şu cevabı verdi :

"Bütün tarihi âlemde, sizin İnönü meydan muharebesinde deruhde ettiğiniz vazife kadar ağır bir vazife deruhte etmiş kumandanlar azdır. Milletimizin İstiklâl ve hayatı, dâhiyane idareniz altında şerefle vazifelerini gören kumanda ve silâh arkadaşlarımızın kalb ve hamiyetine büyük emniyetle istinat ediyordu. Siz orada yalnız düşmanı değil, milletin makûs talihini de yendiniz. İstilâ altındaki bedbaht topraklarımızla beraber bütün vatan, bugün müntehalarına kadar zaferinizi tes'id ediyor. Düşmanın hırsı istilâsı, azim ve hamiyetinizin yalçın kayalarına başını çarparak hurdahaş oldu.

" Namınızı tarihin kitabei mefahirine kaydeden ve bütün milleti hakkınızda ebedî minnet ve şükrana sevkeden büyük gaza ve zaferinizi tebrik ederken, üstünde durduğumuz tepenin size, binlerce düşman ölülerile dolu bir meydanı şeref seyrettirdiği kadar, milletimiz ve kendiniz için şaşaai itilâ ile dolu bir ufku istikbale de nazır ve hâkim olduğunu söylemek isterim.„

Millî Savaşımızın şanlı neticesini bütün devletlere Lozan konferansında tasdik ve kabul ettiren İsmet İnönü, harp meydanında kazandığı zafer kadar büyük ikinci bir zaferi, sulh masası başında da elde etti. Onun, diplomat şahsiyetine en lâyık hitabı, gene Atatürke bırakalım. 24 Temmuz 1923 te sulh muahedesini imzalıyan Türk başmurahhası İsmet İnönü, Başkumandan Gazi Mustafa Kemalden şu tarihî telgrafı aldı : " Millet ve hükûmetin, zatı âlilerine tevcih etmiş olduğu yeni vazifeyi muvaffakiyetle itmam buyurdunuz. Memlekete bir silsile müfid hizmetlerden ibaret olan ömrünüzü, bu defa tarihî bir muvaffakiyetle tetviç ettiniz. Uzun mücadelelerden sonra vatanımızın sulh ve istiklâle kavuştuğu bu günde, parlak hizmetiniz dolayısile zatı âlinizi, muhterem arkadaşlarımız Rıza Nur ve Hasan Beyleri ve m sainizde size yardım eden bütün heyeti murahhasa azasını müteşekkirane tebrik ederim.„

İnönü tarihî söylevlerinden birini veriyor...

İsmet İNÖNÜ iki yavrusıyla başbaşa

***

İsmet İnönü, harp cephesinden sulh cephesine intikal ettikten, ve bu alanda kıymetli başarılarla dolu faaliyet devresini, Lozandaki emsalsız zaferile açtıktan sonra; üzerinde bulunan Hariciye Vekâletini muhafaza etmek şartıyle, Cumhuriyetin ilânının ertesi günü İcra Vekilleri Heyeti Reisliğine intihap olundu. Bundan bir sene sonra, kabinesinin yerini Fethi bey kabinesi almış, fakat dört ay sonra İsmet İnönü, kabineyi tekrar teşkil etmiştir. Askerî rütbesi Başvekil bulunduğu sırada birinci ferikliğe yükseltilen İsmet İnönü 30 haziran 1927 de kendi isteğile tekaüde sevkedilmiştir.

İsmet İnönünün Başvekil olarak memleket işlerini yürüttüğü devrelerdeki eserlerini birer birer değil, toplu olarak saymak bile çok yere ve zamana muhtaç bir iştir. Atatürkün silâh arkadaşı olarak onunla beraber orduyu zaferden zafere götüren İsmet İnönü, Büyük Şefin, milleti ve memleketi her sahada, terakkiden terakkiye, yükselişten yükselişe götüren adımlarına adımlarını uyduran en candan arkadaşıdır.

Geçen ikinciteşrinin on birinci günü, on yedi milyon Türkün vekili bulunan saylavlarımızın üç yüz kırk sekiz reyle Cumhurreisiliğine seçtikleri İsmet İnönü, omuzlarına en büyük millî vazifelerden birini daha, tarihle karşılaşmağa alışık yüksek alınlı, büyük bir komutan azim ve cesaretile yüklenmiş bulunuyor. Atatürkün açtığı yolda, bundan böyle onun silâh ve ülkü arkadaşının peşinde yürüyoruz. Atatürkün yaktığı mukaddes meşaleyi; Türk vatanını, Türk Cumhuriyetini, Atasından emanet alan ey Türk gençleri ! 14 günden beri onun eli taşıyor. O yolda, o meşalenin nurile, ayni adımlarla yürümeğe bir kere daha and içerken, yeni Cumhurreisimize, İnönü kahramanı büyük İsmete en derin saygı ve sevgilerle bağlanınız!...

İnönünün kudretli bakışları...

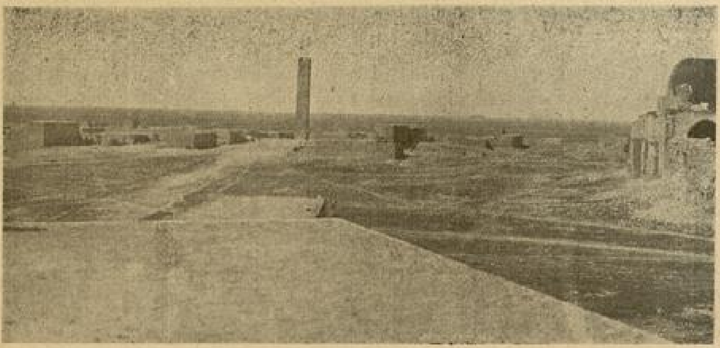

Kızıltepeye uzaktan bir bakış

Yukarı Mezopotamyada Tarihî Bir Kasaba:

KIZILTEPE

Yazan: Ali Enver TOKSOY

Zaman denilen mefhumun kâinatta ne yüksek bir hâkimiyeti vardır? Varı yok ve yoku var etmek hep bu mefhumun kudreti ve çerçevesi dahilindedir. İşte, Kızıltepe de Milâttan yüzyıllarca evvel bir milyon nufuslu, Yukarı Mezopotamyanın en geniş, ileri ve mamur bir şehri iken bugün nihayet bin insanlı küçük bir kasaba haline gelmiştir. Evet, Kızıltepe, İsa doğuşundan çok zaman önce bir milyon nufusa malikti. Şehrin benliği civarda yapılan kazızlarla açık surette anlaşılmaktadır. Toprağın neresi eşilse ve kazılsa bir bina enkazına, bir harabeye tesadüf olunmaktadır. Birçok köylüler inşa eyledikleri yeni binalarının taş ihtiyaçlarını bu enkaz ve harabelerden temin etmektedirler.

Zaman tesirile ehemmiyetni kaybeden kasaba, Artıkoğulları devrinde yeni bir alâka gördü. Birçok noktalardan ihya edildi. Yüksek mimarî kıymeti haiz Ülu Cami, Rasat kulesi ve Herzem köyündeki medrese harabesi bu alâkanın vücut verdiği kıymetli eserlerdendir. Artıkoğulları hükûmetinin inkırazı üzerine öksüzlük yine baş gösterdi ve bu hal Cumhuriyetin ilânına kadar devam eyledi.

Fılvaki, Artıkoğullarının o tarihte

Kızıltepepe ATATÜRK anıtı

büyük bir şöhret yapan Koçhisarları bize yirmi otuz sene evveli, bakımsız, harap bir köy, halinde geçti. Yenilik ve güzellik namına her şeyden mahrum bulunan bu köy 1932 de kaza merkezliğine kalbedildi. Esasen köylüğü bırakıp yeni bir Cumhuriyet kasabası hüviyet ve benliğini almağa başladığı tarih de 1932 dir.

Bakımsız köyde ogün bugün birçok yeni ve faydalı eserler meydana getirilmek suretile şimdi taşıdığı manzara temin edildi. Yapılan işler arasında bellibaşlılarını verelim : Kâgir bir Hükûmet konağı, bir Jandarma dairesi, modern bir İlkokul kurağı, bir nümune karakolu inşa edilmiş, tesis olunan Jandarma parkına Büyük Şefimizin bir büstleri dikilmiş, yirmi metre genişliktе bir cadde açılarak döşenmiş, müteaddit köprü ve menfezler yapılmış, yeni bir çarşı meydana getirilmiştir.

Değerli idarecilermizden olan Kaymakam bay Kâmran Tuğmanın çalışmalariyle bir kısım köylerde köy kanununun tatbiki imkânı hasıl olmuş ve bu suretle birçok köy yolları otomobil işler duruma getirilmiş ve üç jandarma nümune karakolu inşa edilmiştir. Kasabayı, Mardin ve Derik kaza merkezlerine, Mardin istasyonuna ve Derbesiye mevkiine bağlıyan yollar kış ve yaz ayni intizamı muhafaza eylemektedir. Tarihî âsarın muhafazası yolunda da gereken tedbirler alınmıştır.

Kızıltepe yukarı Mezopotamyanın zengin bir zahire ambarıdır. Gayet münbit ve mahsuldar olan arazide, hernevi hububat büyük bir berektle yetiştiği

Arkadaşımız Toksoy İlçebayla konuşuyor

Kızıltepe Jandarma dairesi

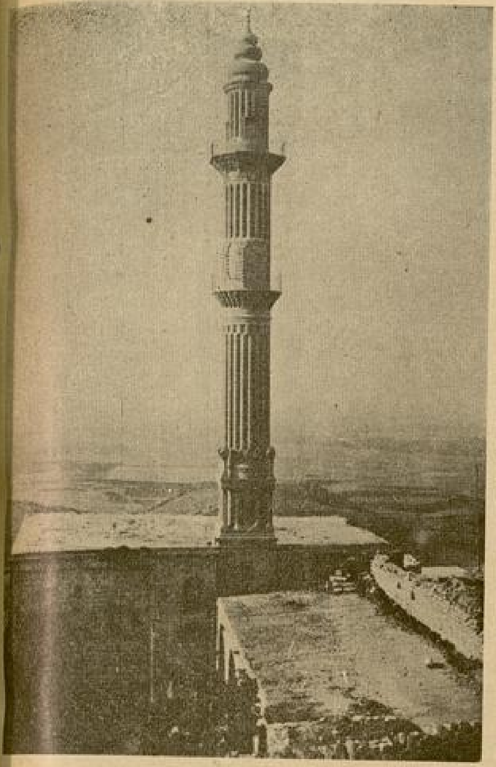

Kızıltepenin vilâyet merkezi olan Mardinde Şehidiye camii ve minaresi.

Mardinde kışla caddesi

Kızıltepenin gayretli ve kıymetli İlçebayı Bay Kâmran Tuğmar

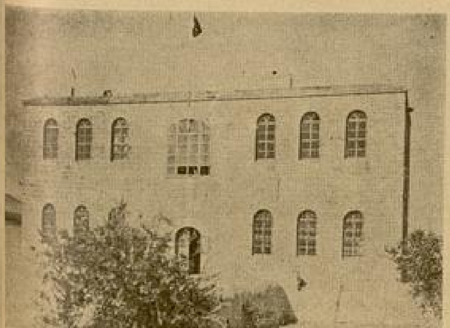

Kızıltepe hükûmet konağı

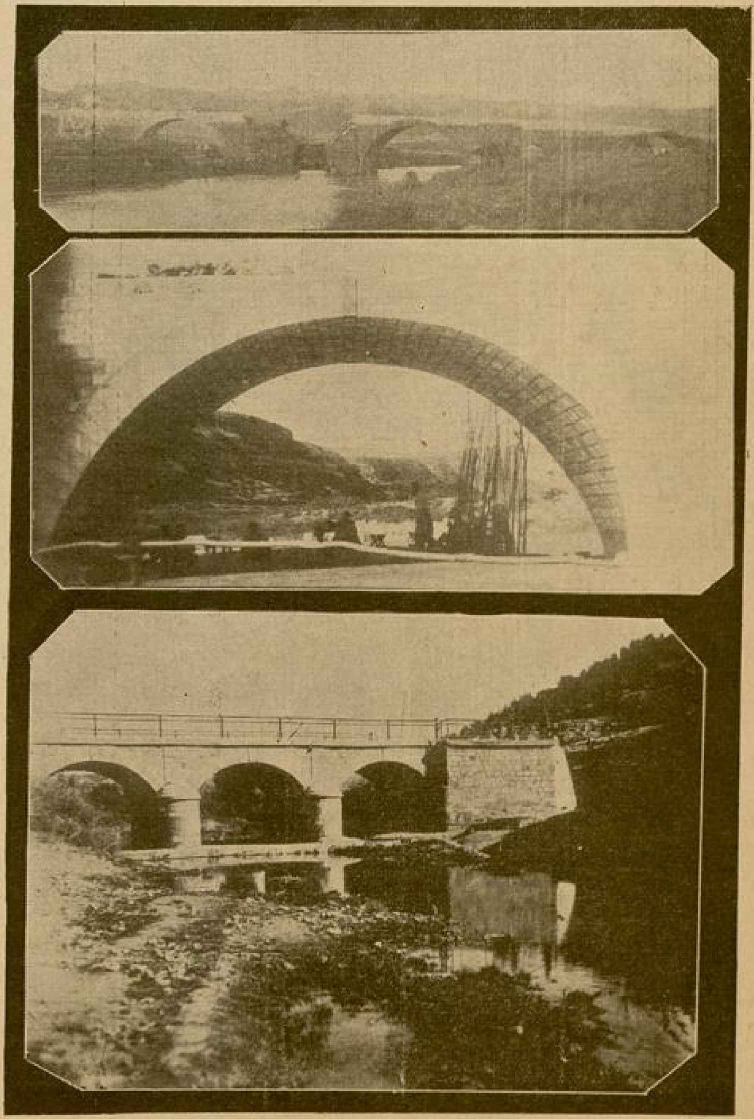

Mardin vilâyetinde yeni inşa olunan ve inşa edilmekte bulunan köprülerden üçü.

Matbuat hatıralarımdan :

KEMAL AHMET

●

Yazan :
MAHMUT YESARİ

●

— Kemal Ahmet sallanıyorsun! yine, geceden kalmasın !

Kış, yaz, üşüyormuş gibi göğsü içeri çökük, omuzları kalkık; titrek adımlarla yürüyen Kemal Ahmet, matbaanın tahrir odasına girerken, arkadaşlarının hemen hergün tekrar ettikleri bu söze, bıyık altından gülerdi. Nasıl gülmesin ? Çünkü o, " geceden kalma " mahmurluktan değil, " açlık „ dan sallanıyordu.

Ona, çalıştığı gazetede, " bir lira „ veriyorlardı. Fakat bu " bir lira „ nın " yirmi kuruşu „ hergün, matbuat cemiyetine olan borcuna mahsuben kesiliyor, eline ancak " seksen kuruş „ geçiyordu.

Bu " seksen kuruş „ la, o, çay, kahve, sigara içecek; akşam ve sabah yemek yiyecek, pansiyon kirasını verecekti.

Kemal Ahmet, mağrur insandı. Hayatın en sert, en acı darbelerine bile baş eğmiyordu.

Kemal Ahmet, okumuş ve okuduğunu da hazmetmiş bir çocuktu. Fakat ağzı kalabalık, farfara, şarlatan olmadığı için, kendini satamıyordu. İçkiye düşkündü; yalnız bu düşkünlük, keyiften ziyade kahırdandı. O, zekâsının, bilgisinin hakkını istiyordu. Fakat hayat adamı değildi. Bunun beklemekle kendiliğinden gelmiyeceğini bilmiyor, buna bir türlü inanmıyor, ayağına geleceğini sanıyordu.

Geçen yıllar, onu kırıyordu; nihayet, dünyaya küstü. Artık, tek dostu, arkadaşı kalmamıştı. Nazikti, terbiyeliydi; herkese güler yüz gösteriyor, fakat kabil olabildiği kadar insanlardan kaçıyordu. Onun bir tek emektar dostu vardı: Gazanfer. " Gazanfer „ yıllardanberi ona yataklık, yorganlık eden emektar " palto „ idi. Gazanferden başka da " gardrob „ u kalmamıştı. Gelgelelim, kendisi gibi zavallı bir iki arkadaşı, arasıra " Gazanfer „ e de el atıyor, rehine koyuyorlardı.

Kemal Ahmet, arkadaşlarının bir gecelik " refah „ ı için, hurufat kasaları altında istrotip kâğıtlarından döşek, avarya prova kâğıtlarından yorgan yaparak, "Gazanfer kurtuluncaya kadar„ hiç şikâyet etmeden yatıyordu.

Derbeder değildi; lâkin ağır hayat şartları, onu derbeder yaşamıya mecbur ediyordu. Güzel giyinmesini, iyi yiyip içmesini biliyor ve istiyordu. Fakat ne ile? Namsuluydu; bile, dalavere bilmiyordu; yoksa, o da, kendine göre bir refah yolu bulamıyacak kadar aptal değildi. Halinden şikâyet etmeyi, nefsine yediremediği için, onun derbederliğini yaradılıştan sanıyorlardı.

Çok zekiydi; tanımadığı insanların bile, daha uzaktan halleri, tavırlarile karakterlerini bulup çıkarıyordu.

O sıralarda, ekseriyetle Ankara caddesindeki " Meserret kırathanesi „ nde buluşurduk. Birgün, tanınmış sayılı işgüzar ! mallardan bir grup kahveye girmişti; yanlarında yırtık muşambalı, pantolonunun paçaları sipil sipil olmuş bir zibidi de vardı. Kemal Ahmet, işgüzar grubu tanıyordu, yalnız yanlarındaki zavallıyı merak etti, garsona sordu.

— Bir kahvesi varmış, belediye kapatmış. Bunlar, adamcağızdan para a
mışlar kahveyi açtırtacaklarmış !

Kemal Ahmet :

— Eyvah ! yandı ! dedi.

Zavallı adam, günlerce kahveye ge
di, gitti. Dükkân, bir türlü açılmıyord
Kemal Ahmet, kıskıs gülüyordu :

— Adamcağızda kahve, tramvay pa
rası kalmayıncaya kadar elinde avucun
da ne varsa, sızdıracaklar.

Dediği çıktı. İşgüzar grup, kahve
ye seyrek uğramıya başlamıştı, birk
gün sonra, büsbütün ayağı kestiler.

Adamcağız, kahveden içeri giriyo
fakat oturamıyor, melûl melûl bakındı
tan sonra çıkıp gidiyordu.

Kemal Ahmet, adamcağızın her g
lişinde, içini çekiyordu :

— Ötekiler kahveyi değil, sen
bile değiştirmişlerdir.

Kemal Ahmet, kendine pek çok f
nalık etmiş olmalarına rağmen, yine in
sanları seviyor, onlara acıyordu.

Birgün, kahveye, yorgun bir hald
geldi. Garsonu çağırdı :

— Bir sade kahve ! dedi.

Yanıma oturdu, kulağıma fısıldadı

— Hoca, bu gün yemek yedim.

— Neler yedin, Kemal ?

Akı çok, iri gözlerini süzerek gülüm
sedi :

— Bir ikrama kondum. Köfte yedi

— Başka ?

Elini uzattı :

— Bir sigara ver !

Sigarasını yakınca :

— Köftenin üzerine pilâv... Pilâv
dan sonra da ekmek kadaıfi yedim
dedi.

Kahvesi gelince, bir yudum aldı, bi
nefes sigara çekti, gözlerini süzere
ilâve etti :

— Hoca, yemek yemek, güzel b
şeymiş !

●

Kızıltepede yeni yapılan İlk Okul kurağı

●

gibi davar yetiştirmeğe de çok müsaitti
1938 yılı içinde kırk bin ton buğday ve
arpa, ikiyüz ton sadeyağ ve yüz sekse
ton yün istihsal edilmiş ve istihsalâtı
mühim bir kısmı ihraç olunmuştur. K
zanın Orta Gurs mıntakasında gaye
nefis tütün yetişmektedir. Yenice v
Samsun âyarında yetişen bu tütünler
ait rekolte bazı sebepler yüzünden dü
müş ve 1938 da ancak o kadar ton ma
sul alınabilmiştir. İnhisarlar İdaresini
orta Gurs tütüncülüğüne lâyık olduğ
alâkayı göstermesi memleket hesabın
çok faydalı olacaktır.

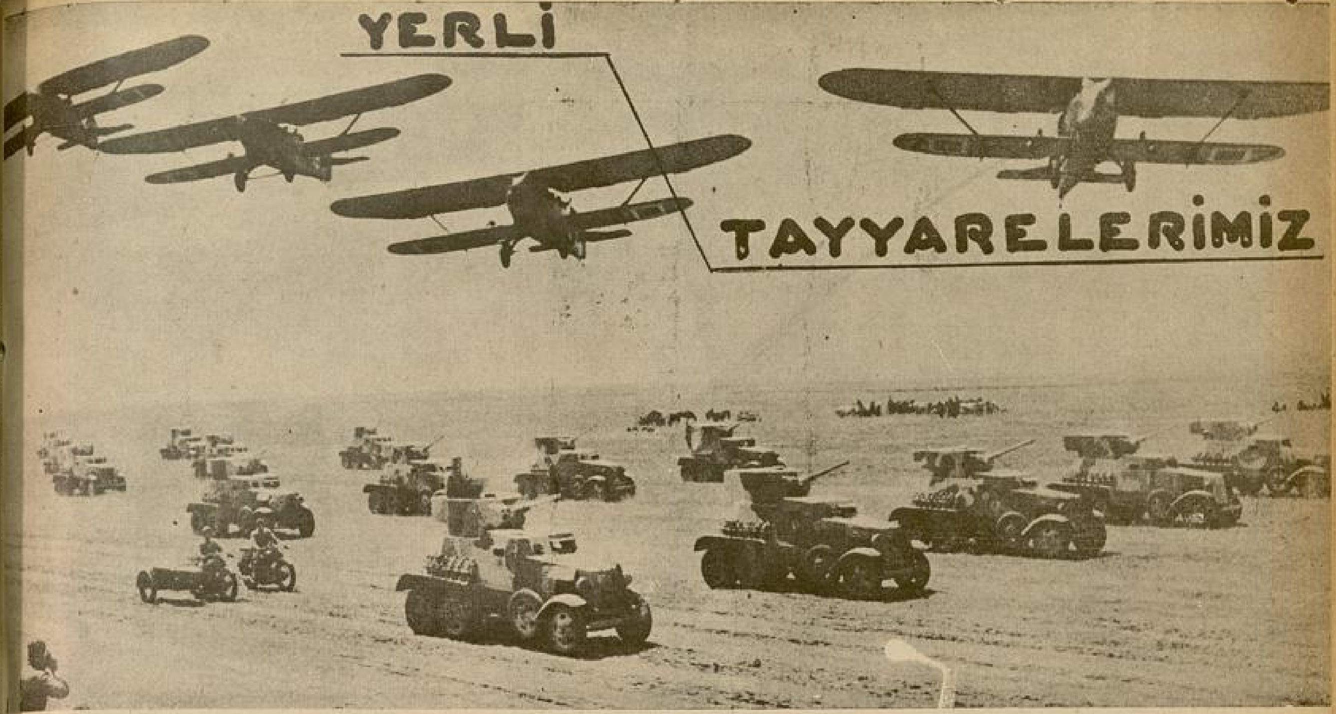

TERAKKİ

Yazan :
NURULLAH ATAÇ

Zamanımız fikir ve sanat adamlarının bir kısmı, kendilerini en yüksek görenler, on sekizinci ve on dokuzuncu asırların hâkim itikatlarına, ideallarine gülümsemeği, onlara çocukca hayaller diye bakmağı âdet edindiler. Hattâ aralarında, o asırların filesoflarını, mütefekkirlerini insanoğlunun birer düşmanı saymıya kadar gidenler bulunuyor.

Bunun böyle olması da tabiî idi; çünki o asırların yarattığı fikirler yayıldı, şekillerini kaybedip ve birer peşinhüküm haline girerek Avrupa cemiyetlerinin yarı cahil ve cahil tabakalarına kadar işledi. *Madame Bovary*'deki eczacı, on sekizinci asır *encyclopedist*'leri gibi konuşur. Gustave Flaubert'den beri ise, yalnız eczacılar değil, sokakta ilk rastgelinen adamlar da öyle konuşmıya başladılar. Münevver zümre ise Monsieur Homais'de sokakta ilk rasgelinen adamda Voltaire'i değil, Voltaire'de o adamları gördü. Bugün münevver zümrenin terakki fikrine, ilmin kudretine, hürriyet, müsavat fikirlerine, hakkın kuvvete galip geleceği itikadına gülmesi, husumet göstermesi o fikirlere, o itikatlara kendinden çok küçük gördüğü, zevksiz bulduğu insanlarda da tesadüf ettiği içindir. Bizde ise sırf taklidcilik, Avrupanın en yeni ve en moda mütefekkirleri ile bir düşünmek hevesindendir. Fransızlarda son zamanlarda dindar şairler, romancılar yetişiyor diye bizde de bir mistiklik modası çıkarmak istiyenler gibi.

On sekiz ve on dokuzuncu asırların itikatları arasında bugün en ziyade hücuma uğrayanı terakki fikri, insanoğlunun günden güne daha iyiye doğru gittiği itikadıdır. Bugün böyle bir şeye inanmak, en gülünç saflıklar arasına girdi. Şüphesiz ki bu hususta on sekizinci asır, bilhassa on dokuzuncu asır fazla hayalperestlik göstermişti. İlmin ve aklın sayesinde insanoğlunun çabucak cehilden kurtulup bir nur âlemine kavuşacağını, artık ihtiraslarından kurtulup yalnız hakkı, hakikatı arayacağını zannetmişti. Bu, insanda ezelî olan bir iştiyaktır; ancak beşeriyet buna yavaş yavaş, belki de hissedilmez adımlarla ilerlemektedir. Dinler o merhalenin, yani cennetin hayattan sonra geleceğini söylerler. On dokuzuncu asır ise cennetin bu dünyada, bu arz üzerinde kurulacağını söylemekle kalmadı, o günün pek yaklaştığını, hattâ gelmiş olduğunu haber verdi. Her ideal gibi terakki ideali de kavuşulmadıkca güzeldir. On dokuzuncu asrın, artık insanlığın bir altın devrine girmiş olduğunu söylemesi, insanlığın nihayet o asırdaki kadar terakkiye mazhar oalabileceğini iddia etmekti. Yani ufku daralttı, insanoğluna hudutlarını hissettirdi. Bunun neticesi olarak fikirlerde bir aksülamel başladı, hertürlü terakkiyi ta eski devirlerden beri insanoğlunun bir adım bile ileriliyemediğini, ileriliyemiyeceğini, ilk ceddimiz ne ise bizim de aşağı yukarı o olduğumuzu iddia etmek ihtiyacı duyuldu. İnsanoğlu, kendini bir Tânrı sayacak kadar övdükten sonra bir tevazû, mahviyet havesine kapıldı, tabiatta Tânrılık değil, ancak hayvanlık bulunduğuna inandı. Bugün hürriyet, müsavat, hak, terakki fikirleri aleyhindeki cereyanlar hep bunun neticeleridir.

Bugün hayvan olduğumuza, hayvanlıktan kurtulamıyacağımıza inandığımız içindir ki insanların çoğunun hürriyet havası içinde yaşayamıyacağını; hiç bir zaman hakka bağlanamayıp daima ihtiraslarımızın esiri olacağımızı söylüyoruz. Gerçi bir nevi terakkiyi inkâr etmek kabil değildir; fakat terakki ismi altında topladığımız bütün keşifler, bütün icatlar yalnız dışa aittir, içe işlememiştir. Telefonu, radyoyu bilmiyen adamla bilen adam arasında esasta bir fark yoktur. Nihayet aklı ilerilemiş olabilir; fakat "ruh„u değişmemiştir. Bugün medenî denilen insanlar da kan dökmek hususunda en iptidaî, en vahşî kavimlerin ferdlerini geçmiyorlar mı?

On dokuzuncu asrın terakki fikrine karşı böyle düşünceler, böyle itirazlar belirdi. Fakat bunlara, insanlığa çabucak küsenler kapılıyor. Ötekiler ise altın devrinin henüz erişilmemiş bir merhale olmadığını bilmekle beraber yine ondan ümitlerini kesmiyorlar. Çünki biliyorlar ki insanı, kendisininde nihayet bir hayvan olduğunu, her hayvan gibi ancak menfaatlerine, ihtiraslarına uyacağını kabul etmesi kadar düşüren hiç birşey yoktur. İnsan, terakkiye inanmak şartile terakki edebilir. Terakkiye inanmıyanların dünyada terakki olmadığını göstermeleri hiç bir şeyi isbat etmez; çünki terakki bir mucizedir ve her mucize gibi ancak müminleri tarafından görülebilir.

Türkiye haritası üzerinde bir göz gezdirince, vilâyetlerimizin en büyüğünün Konya olduğunu görürüz. İsviçreden bir parça daha büyük olan bu vilâyetin yüz ölçüsü, elli bin kilometre murabbaına yaklaşıyor.

Türkiyeye buğday anbarlığı eden Konyanın zıraî bakımdan pek müstesna bir ehemmiyet taşıdığı muhakkaktır. Göz alabildiğine uzanan bu vilâyetin geniş ovası, yurdun en feyizli topraklarına malik bulunmakla da büyük bir kıymet taşıyor. Bununla beraber Konya, sık sık karşılaştığı kuraklık derdinden pek müteessir olmuş, zaman zaman kıtlık tehlikeleri geçirmiştir.

Saltanat idaresinin ihmal ettiği Konya vilâyeti, Cumhuriyet hükûmetinin ruh verici alâkasını çekmiş olmasaydı, bu korkunç tehlike daha çok büyüyecek ve feyz fışkıran topraklar içinde yarım milyon insan, sırf kuraklık yüzünden, yokluk felâketine maruz kalacaktı.

Hükûmetin burada büyük bir su teşkilâtı vardır. Son yıla kadar Ziraat Bakanlığının idaresinde çalışmış olan bu teşkilât, şimdi Nafia Vekâletinin eline teslim edilmiş ve aidiyeti hasebile, su işleri tesisatının daha geniş ölçüde faydalı hale getirilmesine başlanmıştır.

Su, Konya ve Vilâyetinin pek mühim bir davasıdır. Hükûmetimizin ciddiyetle el koyduğu, vekâletler kanalından takip olunan bu mühim davanın en hararetli ve faal hadımlarından birisi de: Konyanın pek değerli valisi Bay Cemal Bardakcıdır. Cemal Bardakcı, su davasının vilâyeti alâkadar eden cephesinde başarıcı bir hüviyetle mevki almıştır. Şahsen vefakâr bir mütetebbi, ileri bilgili ve nihayet memleketimizin tanınmış ilim adamlarından biri olan Bardakcı, 1932 yılında Konyaya geldiği zaman vilâyetin her yanını gezmiş, yer teşekkülüne ait etüdler yapmış; ve Konya hakkında uzun müddet tarihî tetebbuatta bulunduktan sonra, vilâyetin yapabileceği bir dava kurmuştur: „Konyayı kısmî olarak sulamak.

Bundan sonra İlbay; "Bu dava muvaffakiyetle neticelenecektir!„ gibi müsbet bir kanaat ile işe başlamış olarak görülüyor.

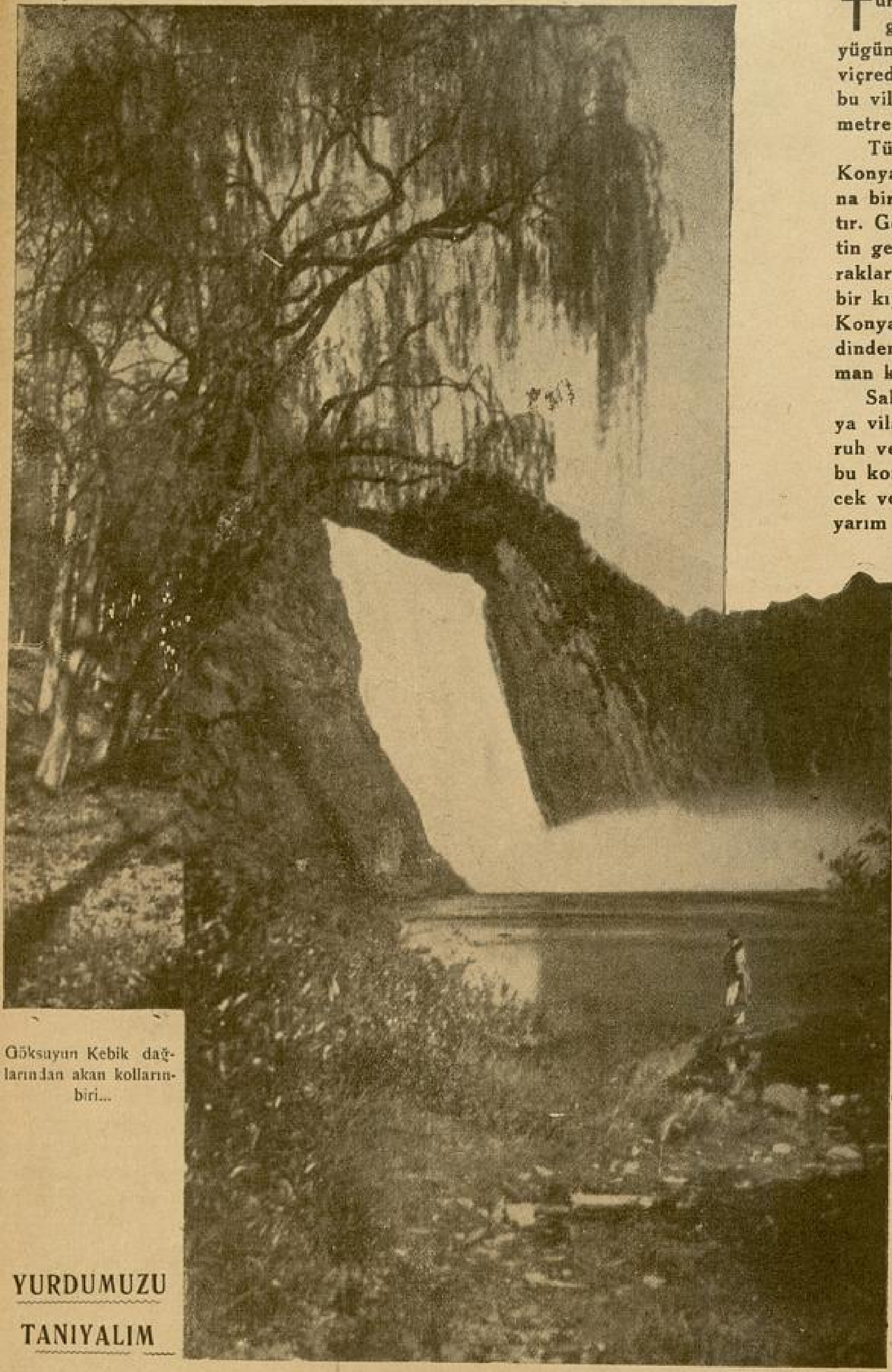

Göksuyun Kebik dağlarından akan kollarının biri...

YURDUMUZU TANIYALIM

KONYA ve KONYANIN İKİ HAYATÎ DAVASI:

SU ve MADEN

Yazan: Hâlise Aygün

Şu son dört sene içinde bu kanaatin bir hayli verimli neticeleri tahakkuk ediyor: Suya hasret çeken köylerde arteziyenler, boşa giden suların muntazam kanallar dahiline alınarak faydalı hale getirilmesi, bataklıkların kurutulması ve buralardan çıkan suların kanallara isalesi, kalkerlerden sızan Düdenlerde, kaybolan suların birikdirilmesi, kış mevsimlerinde sel halinde akan yağmur sularının yaz için muhafaza edilmesi ve saire gibi..

Onun şimdi meşgul olarak yapmak tasavvurunda bulunduğu bu muazzam ve zorlu işin anahatlarından baları, kendi ağzından dinliyelim:

“Konya ovasının bir kısmının sulanmasını Beyşehir gölü ile Çarşanba suyu temin eder. Hükûmetin Çumra sulaması bu işi organize eder.

Beyşehirden Bağra kanalı vasıtasile gelip Mavıboğazda Çarşanba çayı ile birleşen sulama suyu bu havzayı sular.

Ovaya kifayet etmiyecek olan bu suyun mikdarını arttırmak için başka bir menba bulunmuştur. Bu da Seydişehrin ta yanıbaşında Kuğlu denilen bir su vardır. Bu su, oralarda üç hektarlık bir bataklık yapmıştır. İçerikışla ve Beldibi suları da sedde ile yükseltilerek burada birleştirilip sekiz kilometrelik bir kanalla Bağra anakanalına verilince, saniyede üç metre mik'abı bir su almak kabil olacaktır. Bu su da iki yüz elli bin dekarlık bir araziyi sulayacaktır.

Bu kanalın yapılmasile gerek Seydişehir yanında, gerek Suğla gölünde on dört bin hektarlık bir arazi kuruyacak ve münbit bir saha elde edilecektir.

Ova için bu da kâfi gelmiyecektir. Yardımcı su olarak ta mühim işlerden birisi de Göksuyun bir kısmının ovaya akıtılmasıdır.

Göksuyun Gebik dağlarından akan kollarından biri su sızdırmıyan Sist Kristalen bir yataktan akarak Söğüt köprüsü denilen bir yerde kalker sahralarına tesadüf eder. Buradan sonra düdenlere başlar. Arz teşekkülüne göre bu suların bir kısmı harice çıkarsa da diğer bir kısmı kaybolup gider. Biz bu sudan istifade ederek ovayı sulamak istiyoruz.

Göksuyun bir ayağını almakla, esas suyu kesmiş olmuyoruz. O yine yatağında akıp gidecektir. Biz, Düdenlerde kaybolan sulardan istifade etmek istiyoruz. Göksu ile Çarşanba suyunun aktığı Bozkır arasında 1525 rakamlı Elmabeli varsa da, Göksu seviyesinin 1290, Bozkırın ise 1160 olması arada (130) metrelik bir fark husule getiriyor ki menfezli tüneller vasıtasile suyun alınması kabildir.

Boşa giden suların muntazam kanallar dahiline alınarak faydalı hale getirilmesi,

Bu bir problemdir. Su üstünde hidrolojik, meteorolojik etüdler yapılıp derin hesabattan ve müsbet netice alınması kabil görüldükten sonra filiyat sahasına girilecek ve plân, projeleri hazırlanacaktır.„

Çok mükemmel ve gazete diline uygun konuşan, benimsediği davayı gayet selis bir lisanla izah eden İlbay, davanın ehemmiyetini ileri sürerek söylüyor:

“— Bu gibi mühim işlerde gözü kapalı yürümemek; ilk önce bulabilmek, sonra faydalanmak bir icaptır!„

Sonra ilâve ediyor:

«— Yapılan işlerden bahsetmek pek de hoşuma gitmez. Su davasının tahakkuku uğrunda yaptığımız işleri vilâyet halkı görmüş ve inanmıştır. Bütün gücümüzü, enerji ve cesaretimizi Kemalist rejimden ve Cumhuriyet hükûmetimizin müzaheretinden alıyoruz. Yapılmakta ve yapılacak olan işlerin hepsini anlatmak ta saatlerimizi işgal eder. Yalnız Ereğli batağlığı için sorduğunuz sual üzerinde sizi tenvir edeyim.»

Ve burada bir sigare yakıyor. Yanıbaşında asılı duran Konya haritasında, Ereğliye ait bir harita anlatması yaptıktan sonra sözüne devamla:

« — Hükûmetimizin, diyor; orada açtığı fabrika ile günden güne inkişaf eden Ereğlinin, hükûmetin alâkasile mütenasip bir şekilde kalkınması için, Ereğli bataklıklarının kurutulması behmehal icabeder. Ve bu iş de birinci plânda gelmektedir. Bataklıkta topoğgrafik harita alınması hem zor, hem de masraflı olmakla beraber uzun bir zamana da ihtiyaç göstermektedir. Bunun kısa bir zamanda yapılması için tayyare ile ve fotogrametri usulile haritasının alınması üzerinde bir İngiliz ve bir de İsviçre şirketile yapılan konuşmalar ilerlemiştir.»

Konyanın değerli valisi vilâyetin su davası gibi ikinci bir dava üzerinde dahi durmaktadır: Maden işleri, gerek su ve gerekse maden işleri üzerinde vilâyetin takatine göre yapılabilecek işleri başaran ve vilâyet bütçesinin tahammülünün üstünde olan işlerin dahi plân ve projelerini hazırlatan Cemal Bardakçı, Konyayı, Maden Tetkik ve Arama Enstitüsünün istikşaf programına idhal ettirmeğe muvaffak olmuş ve bu suretle vilâyetin muhtelif yerlerinde mütehassıslar çalışmağa başlamışdır.

Gerek su ve gerekse madan işleri üzerinde kendi payına düşen işlerde Cemal Bardakçının, peşinden inanılmış ve sağlam bilgilere dayanan bir cesaretle yürüdüğü görülüyor. Suya müteallik kanallar, bataklıklar, arteziyen sondajları; maden aramaları ve maden sondajları işlerinde çalıştırdığı makinelerin son sistem ve ihtiyaçlara göre bunların artırılmakta olması bunu pek iyi anlatmaktadır. Vesait ve tesisat bahsinde kıymetli idarecinin makine ünitesine ait hassasiyeti dahi şayanı tevakkuftur.

“ — Bu hususta bilhassa ve dikkatle durmaktayız. İcabında memleket içindeki bütün makinelerimizin birbirinden yardım görebilmesini ve yedek sıkıntısı çekmemesini en mühim işlerden saymaktayım. Nitekim, biz, şimdiden, Maden Tetkik ve Arama Enstitüsünden tij için mühim bir yardım gördük. Şunu da sözüme eklemek isterim ki makinelerimizde çalışan ekipimiz Türk işçileridir ve işlerini de muvaffakiyetle başarmaktadırlar. „

İlbayın yukarıki sözlerini hakikaten mühim buldum. Herhangi bir ihtimalde hariçten yedek aksam gelmeyince ayrı tipteki makinelerin muattal kalmaları akla gelebilir. Makine birliği ise, hiç olmazsa tadil veya terkiple bir kaçından faal olarak bir makine vücude getirebilir. Bu kanaatin umumileşmesi cidden yerinde bir iş olur. Biliyoruz ki eskiden memleketimizde mevcut birçok tipler, yedek aksamı bulunmadığından hurdaya ayrılmışlardı.

YARALI KURT

№ : 7

YAZAN : **RAGIP ŞEVKİ**

Boyboy, çeşit çeşit saksılar, gölgelikler arasında birden bire meydana çıktı. Camlar garip akislerle parladı. Hamra hanım etrafı göstererek :

— Görmüyor musunuz, ay ışığı ile beraber gündüz gibi oluyor. İşte bu bahçenin bir hususiyeti de bu..

Mehlikanın yüzüne birdenbire garip bir durgunluk ârız olmuştu. Bana hiç bakmadan yürüyordu. Arasıra gözleri dalıyor ve parmaklarile maşlahının püsküllerini didikliyordu. Etrafı baştanbaşa camla örtülü kışlık bahçenin içine girince ılık bir hava yüzümüze çarptı. Hamra hanım, durmadan konuşuyordu. Saksıların, tahtların arasında durarak, parmağile ayrı ayrı bir çiçeği gösteriyor, bir takım isimler sayıyor, sonra bir takım küçük vak'alar anlatıyordu.

Bir aralık :

— Durun ! dedi. Size havuzu da göstereyim. Şimdi suyu yok.

Ve ta ilerideki bir musluğa doğru yürüdü. Ben, bir saksıdaki güzel bir gülü okşarken :

— Bana kırıldınız mı Mehlika hanım ?. dedim.

— Cevap vermedi, başımı çevirdim, yüzüne baktım. Mağmum bir tebessüm dudaklarında dolaşıyordu :

— Size niçin kırılayım ?

— Ah, çok güzelsiniz, çok güzelsiniz. Size yalvarıyorum. Sizin güzelliğinizi böyle korkarak seyretmek, yüzünüze korkarak bakmak, sizinle korkarak konuşmak istemiyorum.

— Hayır... hayır..

— Fakat ben evet diyorum. Her gece bizim korudan sizin bahçeye atlıyacağım. Korunuzun denizi gören küçük çam ağacı altında sizi bekliyeceğim..

— Hayır... hayır..

— Bana inanınız, size hayranım, sizi seviyorum. Fakat size ne oldu.. niçin artık gülmiyorsunuz ?..

— . . . . . .

— Niçin gülmiyorsunuz? Yüzünüzdeki tebessüm ne oldu?..

— . . . . . .

— İşte, bakın, şimdi ne kadar güzelsiniz ? yarabbi, ah... Size yalvarıyorum.

— Hayır... hayır...

— Ben bekliyeceğim, her gece bekliyeceğim..

Hamra hanım uzaktan sesleniyordu:

— Mehlika kızım su akıyor mu ?.

— Akıyor anne...

Hamra hanım yine nefes nefese geldi:

— Bakın, işte... Görüyor musunuz?. Ah, kışın burada olsanız da, bir sabah kahvaltısını beraber yapsak.. çok güzel oluyor. Beyefendi buranın âşığı. Hiçbir sabah buradan başka bir yerde sütünü içmiyor.. hakkı da yok değil.. ikimiz de bu çiçekler arasında ihtiyarlıktan uzaklaşıyoruz.

Dışarı çıktığımız zaman, karşı ağaçlar arasından bir bülbül sesi geliyordu. Ay yükselmiş ve başımız üstünde dolaşmıya başlamıştı. Denizden, dalgaların hafif muttarid, sesleri geliyordu.

Hamra hanımefendi :

— Bir dakika, şu anahtarı bırakıp geliyorum. Siz ileriye doğru yürüyün ! diye kulübeye doğru uzaklaştı.

Mehlika ile ağır ağır çakıltaşlarla döşeli yolda yürüyorduk. Bir aralık elimi uzatarak, kolunu tuttum. Çekmek istedi ve sonra bıraktı. Yüzüme bakarak:

— Siz her zaman böyle misiniz ? dedi.

Hayretle gözlerinin içine baktım :

— Ne gibi ? anlamadım.

— Siz hep böyle sever misiniz ?.

— Çok naziksiniz, fakat ne demek istediğinizi anlıyorum. « Siz hep böyle önünüze gelen kadına âşık mı olursunuz ? » demek istiyorsunuz.

— Zekisiniz.

— Beni niçin küçük görüyorsunuz? Bu gün babanızın yanında gördüğüm zaman, sizi bir Sultana, haşmetli ve güzel bir Kraliçeye benzettim.

— Yok canım..

— Benimle alay etmeyiniz? bu kadar merhametsiz olduğunuzu bilseydim, gelmezdim. Niçin daima böyle müstehzisiniz ?...

Mehlika sustu, başını gökyüzüne kaldırarak aya baktı, yüzünde şeytani bir tebessüm dolaşıyordu.

Ben parmaklarım arasında tatlı bir sıcaklıkla kaynaşan kolunu sıkarak :

— Fakat, ah... bilir misiniz ki bu eziyetlerinizin, bu merhametsizliğin intikamını alacağım.

— Ay... İntikam mı ?. Fakat niçin? ben size ne yaptım ?

— Nasıl intikam alacağımı ve ne yaptığınızı size sonra söyliyeceğim.

— Fakat bir daha beni yanınızda bu kadar yakın bulamıyacaksınız.

— Benden korkmıyor musunuz Mehlika hanım ?

— Hayır...

— Benim herşeyi yapabileceğimi aklınıza getirmiyor musunuz ?

— Hayır...

— Yarın akşam bana gelmiyecek misiniz ?

— Hayır.. hayır.. hiçbir zaman...

Genç kadın birdenbire durdu, kolunu çekti ve yüzüme kızgın kızgın baktı :

— Biliyor musunuz ki, siz çok cüretkâr bir adamsınız. Hayatımda ilk defa bu kadar açık ve çok çabuk konuşan bir erkeğe rastlıyorum. Yarım saate yakın bir zamandanberi adeta şaşırdım. Israr ve inat ediyorsunuz. Neden? beni cidden sevdiğinizden mi ?. Fakat artık çocuk değilim Süleyman bey, bana bu çeşit muamele yapmanızı hiç beğenmiyorum.

— Kızıyor musunuz? o halde...

— Hayır, hayır.. kızmıyorum. Bütün bunları da kızdığım için söylemiyorum. Kızan insan mücadele etmekten âciz kalan insandır.

— Demek benimle çarpışmayı göze alıyorsunuz!.

— Evet......

Mehlika bunu söyler söylemez birdenbire güldü:

— Ah... Siz çok zeki bir adamsınız, görüyor musunuz, ağzımdan bir söz çıktı ve ben bunu tutmak mecburiyetinde kalacağım.

— Kızmadığınıza ne çok sevindim, bu dakikadan itibaren aramızda bir mücadele başlıyor; fakat ne siz, ne de ben başka tek bir kimseden muavenet istemek küçüklüğüne düşmiyeceğiz.

Genç kadın durdu, yüzüme uzun uzun baktı, gözlerinin içinde tuhaf bir ışık vardı. Sanki yüzümden ve gözlerimden ne düşündüğümü anlamıya çalışıyordu:

— Çok, ama pek çok zeki insansınız. Peki, bütün düşündüklerinizi kabul ediyorum. Fakat düşünün ki, ben çok maddî bir kadın oldum. Kalbim o kadar körleşti ki... Bana yıldızlardan, aydan bahsetmeyin, anlamıyorum. Bu zamanda böyle bir kadın tasavvur eder misiniz? Kapalı bir muhit içinde yetişen bir genç kadının kalbi sırçadan çok daha ince, hassas olması lâzım değil mi? fakat işte, ben bunun tamamen aksi bir haldeyim..

Kolunu yeniden tutarak mırıldandım:

— Yürüyün, çünkü ay üzerinizde durmaktan yoruldu. Yürüyün de, ay sizin güzelliğinizden büsbütün açılsın, bakın, sağınızda, solunuzda çiçekler sizin yürürken çıkardığınız kokuyu, yürürken hasıl ettiğiniz rüzgârı bekliyorlar. Yarın sabah bu çiçekleri koklarken, sizin kokunuzu bulacağım.

Mehlika ben konuşurken kesik kesik kahkahalar atıyordu:

— Evet, evet... daha sonra?.

— Bastığınız yerdeki toprak, yarın beni içine alsa, öldüğüme yanmıyacağım.

— Vah vah... Sonra?.

— Ellerinizin içi kimbilir ne kadar sıcaktır, ah, bırakın, parmaklarımı avuçunuza salıvereyim.

— Hayır.. hayır.. sadece konuşun, size ancak bu izni veriyorum.

— Peki... Gün gelir, siz üşürsünüz ve ben sizi avuçlarım içinde ısıtırım.

— Daha sonra?..

— Biliyor musunuz, size niçin bu kadar çok yalvarıyorum. Güzelsiniz, o kadar güzelsiniz ki, tabiat bile size âşık.. bir deniz kenarına yalnız gitsem, sular bana, sizinle beraber gittiğim zaman verdikleri zevki vermiyecekler.. sular sizi görünce, o kadar hayran kalırlar ki, eteklerinize varmak için çırpınırlar, küçücük dalgalar, sizin güzelliğinize âşık cüceler gibi, yuvarlanarak gelirler. sesleri ince, ahenktar ve güzeldir. Sonra kuşlar, bülbüller... Durun işte.. duyuyor musunuz? Bir bülbül...

İkimiz de durduk, Mehlikanın kolunu tutan elim, yavaş yavaş sıyrıldı ve onun beline ve omuzlarına gitti:

— Duyuyor musunuz?. Ne söylediğini anlıyor musunuz?.

— Hayır..

— Ben size anlatayım: Diyor ki, ey zavallı Mecnun, sen bir biçaresin.. Leylân yanı başında duruyor, ona niçin gönlünden bahsetmiyorsun. O sana kendisini bir taş parçası gibi göstermek istiyor. Fakat... Bir kere kalbine giriversen de, onun o küçücük kalbinin nasıl attığını duysan... İnan ki bu dünyada sevmiyen ağlar.. Sevmek, ne güzel şey.. Sevmek yaşamak demektir. Sevmek bütün dünyadır. Dinle bak, işte benim sevdiğim de sesimi duydu, nasıl bağırıyor. İkimiz nasıl şakıyoruz. Biraz sonra bir dalda, başbaşa, gaga gagaya kalacağız ve sevişeceğiz! Mehlika gözlerini karşı ağaçlar arasına dikmiş, sakin ve sessiz duruyordu. yüzüne baktım. Ay ışığında bir mermer gibi beyaz ve güzeldi. Nemli dudakları mes'ut bir tebessümle gerilmişti.

— Duyuyor musunuz, şimdi iki bülbül de ötüyor. İşte saadet budur, sevmek budur, dinleyin, bakın, bülbül ne diyor?

— Ne diyor?

— Diyor ki, sevdiğin seni seyiyor mu? Anlamak ister misin? Onun başını avuçlarının içine al ve yüzüne bak. Eğer eskisinden çok daha güzelse, seni seviyor demektir. Çünki aşk, her şeyi güzel ve iyi yapar.

Mehlika başını birdenbire bana çevirerek yüzüme baktı:

— İşte dedim, inkâr edemezsiniz. Eskisinden çok daha güzelsiniz. Gözlerinizin etrafında ne güzel gölgeler var. Yüzünüz daha canlı... Gülüşünüz daha taze... Bülbül yalan söylemedi.

Mehlika birdenbire yürüyerek:

— Hayır, dedi. Beni yenemiyeceksiniz. Bülbül yalan söylüyor.

— Fakat ben sizi seviyorum..

— Annem geliyor...

Durup geriye baktık. Hamra hanım, nefes nefese geliyordu. Yüzü yine kıpkırmızı kesilmişti. Başörtüsü yana doğru kaymıştı.

— Ah, bu Osman ağa... Öldü sandım adamcağızı.. o ne uyku ayol.. davul çalsan duymıyacak.. iki saattir uyandırıncıya kadar bir hal oldum. Elbette, 70 lik ihtiyardan ne beklersiniz. Emekdar olmasa kaldırıp atacağım ama, yüreğim razı olmıyor. Siz de ne çabuk yürüdünüz çocuklar... Koskoca bahçe içinde yalnız kaldım diye ödüm koptu.

Kameriyeye döndüğümüz zaman, Mehpareyi büyük bahçe lâmbası ve fenerler altında el işlerile uğraşır bulduk.

— Babam üşüdü, içeriye geçti, dedi. Ben de size gelecektim ama, üşendim.

— Artık bana da izin veriniz, dedim. Geç oldu. Halamı evde bekletmiyeyim..

Hamra hanım elini öpmem için uzatırken:

— Kusura bakmayınız Süleyman bey, çok ihtiyarladım, sizi kızlar geçirsinler.. dedi. İki kızkardeş, yalının bahçe kapısına kadar hiç ses çıkarmadan geldiler. Demir parmaklıklı kapıdan çıkarken dönüp Mehlikanın yüzüne baktım. Dudaklarındaki o güzel tebessümü ile gülüyor, gözlerinde manâlı ışıklar parlıyordu:

— Yarın o çam ağacından göndereceğim, dedim. Fakat açıkta kalmasın, mutlaka onu bir su içine koyunuz. Dışarı çıkarmazsanız bile, odanızda, pencere önünde dursun!.. soldurmamıya çalışınız!

Genç kadın sadece başını salladı ve yanaklarındaki çukurlar daha çok büyüdü.

— 2 —

Ve destisini omuzundan indirip dedi :
" İç ve develerine de içireyim ,,
Ve içtim, develere de içirdi. Ve ona
Sorup dedim : " sen kimin kızısın ? ,,
Tevrat: Takvim 24.

Üç gece aynı saatte bizim bahçemizden onların koruluğuna atlıyarak denizi gören o çam ağacı altında bekledim. Fakat Mehlika gelmedi. Birinci geceden hiç ümidim yoktu. İkinci gece çam ağacının kalın gövdesine bir çivi ile çakılmış bir gül dalı buldum. Kırmızı, güzel bir gül... Gülü ağaçtan çekerken dikenleri eline battı ve canım acıdı. Mehlikanın iri, güzel gözlerini düşündükçe, bu acı, avuçlarım içinde daha çok büyüyordu. Üçüncü gece yeni bir gül dalı ile beraber, küçük bir mendil ve minimini bir şişe içine konmuş on damlalık tentürdiyot buldum. Birdenbire içime bir gülmek arzusu geldi. Fakat gülemedim. Sinirlerim gerildi ve kendimi çok küçük gördüm. Bu kadın benimle alay ediyordu. Dikenli güller bırakıyor, ellerimi tırmalıyor, sonra bu küçük yaraların üstüne bastırmam için tentürdiyot ilâve etmeyi unutmuyordu. Ya bu küçücük mendil? O da, gözyaşlarımı silmem içinmiydi?

Bu son gece, çam ağacının altına oturarak dalgın dalgın düşünmeğe başladım. Ilık bir rüzgâr esiyordu. Uzaklardan denizin sahilde çıkardığı ağır, mağmum sesler, bülbül şakımaları ve iskeledeki gazinodan gramofon sesleri geliyordu.

— Arkası var —

SEYİT RIZANIN

YEDİ MEŞUM EVİ

Viyalik mâlikânesinde Abbas uşağı Reisi, ellisinden sonra heyecanlı bir aşkın zevklerini yaşar. Şoson kaled çarpışma işleri idare olunur, Vankükteki mâlikânede hastalığa şifa dilenilirdi. Fakat kendine Allahın toru süsünü veren Seyit Rızanın en muhteşem mâlikânesi elçileri kabul ettiği Pozvarik köşkü idi.

Seyit Rızanın muhakemesini takip etmek üzere geçen sene Elâzığa giden Bay Vedat Ürfi, Tunçeli taraflarında Dersimin dünkü içyüzü hakkında calibidikkat malûmat toplamıştır. Çok kimsenin bilmediği tarafları bize anlatan bu yazılar, eski devirlerdenberi Dersimin nelere şahit olduğunu ne kadar da güzel tasvir etmektedir.

Yazan: VEDAT ÜRFİ BENGÜ

TUNÇELİ'nin yüce dağlarından savrulan sonbahar rüzgârları "Deşt„ ormanlarında uğultulu dalgalar yaratıyor. Cevizden denizler yine Kışın vakur edalarına esir.

"Saltanat„ ın uyuttuğu ve "Cumhuriyet„ in uyandırdığı ülkelerdeyiz.

Uzanan "bayındırlık kolu„ nun çekici, ıssız ormanlara hâkim kuşları, serin rüzgârlardan çok önce kaçırtmış. Çekiç ve çelik dünün ibtidaî Dersimine medeniyetin ışıklarını serpiyor. Cihaletin mırıltıları, bayındırlığın yapıcılık gürültüleri arasında artık müebbeden sönmüş.

"DEŞT„ ve "SİN„.

Dersim tarihinin dikkate değer işte iki siması.

DEŞT!.. Muhteris bir aşiret reisinin, Seyit Rızanın, şahsî menfaatler yüzünden bedbaht kabileleri kurban etmeğe ve kan dökmeğe yeltendiği saha. Abbas uşağı aşiretinin hunhar bir reisin emirlerine körükörüne itaati yüzünden Kırgan aşiretlerini tarumar ettiği ateş ve kan meydanı.

SİN!.. Seyit Rızanın bir yandan kan dökmek emri verirken, öbür yandan saçına, sakalına, yaşına, başına bakmadan sevda terennüm ettiği ve bir saltanat zevki sürmeğe çalıştığı bedbaht ülke.

Geçen seneki muhakeme safahatı da anlatmış olacağı üzere Seyit Rıza, Dersim tarihinin en dikkate değer simalarından birisi idi. Baştanbaşa bir çapulname teşkil eden hayatı, romancılara en kuvvetli bir mevzu teşkil edecek kadar garip safhalarla dolu idi. Bugüne kadar çapulculuğun en hararetli faaliyetlerine saha olan Dersim de, kara bir vicdan ve kör bir zihniyetle zavallı halkı cürümden cürme, felâketten felâkete sürükliyen aşiret reisleri bile ona "Allahın torunu„ adını takacak kadar paye verirler, onun şerrinden çekinirlerdi. Sultanların çekingen siyaseti karşısında bu mel'anet timsali büsbütün şımarır, kendisini ayakta karşılayan istibdat valileri, onun mukaddes olduğu itikadını besliyen halka, büsbütün korku ve saygı duyguları aşılardı. Din kisvesi ve derebeylik maskesi altında Seyit Rıza gün gelmiş, belki de devlet mefhumile istihza etmeğe başlamış, devlet kuvvetlerinin beş on çapulcu tüfeği karşısında ilerlemiyeceğine kendisi de inanır gibi olmuştu. İşte bu zihniyetledir ki Seyit Rıza, kendi sultanlığı talâkki ettiği toprakların muhtelif yerlerinde, kendisine göre saraylar inşa ettirmek suretile muhtelif idare merkezleri de kurmuştu.

Hozatın şimalinde başlıyan "Abbas uşağı„ mıntakası, Deşt şehrinin şarkındaki Halvori köyünü de kendi çerçevesi içine almak suretile Tunçelinin en sarp arazisinden yukarılara doğru uzanırdı. Seyit Rıza çapulculuğu idare hususunda gayet esaslı ve aynı zamanda büyük hisse kapmasını iyi bilir takımdan olduğu için, diğer bütün aşiret reislerinden çok fazla servet sahibi olmuş ve türlü türlü gülünç propagandalarla nufusunu büsbütün yayablimişti.

Seyit Rıza çok dessas olmakla beraber çok merhametsiz, fevkalâde cesur gibi görünmesine rağmen çok korkaktı da. En büyük meziyeti, kara bir vicdanı masum bir maske altında saklıyabilmekti. Mahut yedi evi kurmasındaki baş saik de belki kendi hayatını herhangi muhtemel bir tehlike karşısında koruyabilmek arzusu idi. Filânca mıntakada en küçük bir tehlike sezdiği zaman hemen diğer mıntakadaki evlerine çekilir, vaziyeti uzaktan uzağa idare etmeğe çalışırdı. Yedi evinin hepsinde şahsına mahsus dairesi ve otuz kırk silâhlı adamı bulunurdu.

"Abbas uşağı„ reisinin en mühim malikânesi "Sin„ adı verilen mevkide idi. Deşt nehrine kırk beş dakika mesafede bulunan Sin, dere içinde bir köydür. Vaktile hayli büyükmüş. Abbas aşiretinin Kırgan aşiretine bir hücumu esnasında yanmış. Şimal, şark ve garp yanları dağlık ve ağaçlık olan Sin'in ceviz ormanları gerçek birer hazinedir. İşte Seyit Rıza, şehrin şimalinde yeşilliklerle kaplı bir tepede malikânelerinin en güzelini kurmuş, burasının şairane gölgelerinde kırkından sonra heyecanlı bir aşkın maceralarını yaşamıştı. Bu malikâneye "Viyalik„ adını vermişti ve çok kişi hayli zaman bunun manasını kavrıyamamıştı. Halbuki "Viyalik„, çok sevdiği karısı "Besi„ nin öz adından başka birşey değildi. Uşağının koynundan aldığı ermeni güzelinin adını, tercih ettiği evine vermekle Seyit Rıza, aşkının şiddetini bir kere daha isbat etmişti. Evin yanıbaşından akan billûr kaynaktan "Besi„ nin eliyle su içerken gençleştiğini hisseder, cidden çok müstesna bir güzel olan genç karısının her emrine bir köle gibi itaat etmekten haz duyardı. Toplantıları burada yapar, karısının her hususca fikrini almaktan geri kalmak istemezdi.

Yedi mahut malikânenin mühimle-

rinin başında "Şoson kalesi„ de gelirdi. "Sin„ den tahminen yirmibeş kilometre mesafede ve adını taşıdığı dağda idi. Bu, görülmeğe değer bir yerdir. Yalçın kayaların arası taşla doldurulmuş ve duvarlar örülerek tabiî bir kale vücuda getirilmiş. İşte Seyit Rıza, uçurumlara hâkim bu kalenin civarında mahrutî şekilde bir ev kurmuş ve Dersim harekâtına ait emirleri buradan vermeği âdet edinmişti. Buna da sebep, belki bu yerin kolay fethedilmez bir kale halini arzetmesiydi. Her yanda bin bir arıza vardı. Tabiatın en vahşî tabloları bu yalçın kayalıklar üzerine aksetmektedir. Bu, tabiî engellerle o kadar muntazam çevrilmiş bir tepe idi ki, en uzaklardan gelenler görülebilir, fakat dağın eteklerine vardığını ve kaleden beş on dakika mesafede bulunduğunu sanan bir yabancı sekiz on saatte bu yere ulaşamazdı. Gizli patikalar Seyid Rıza ve avenesinin Şoson kaleye ve Şosondaki eve çıkabilmesini sağlardı.

Seyit Rıza burada bir aile hayatı geçirmediği için döşemesine fazla ehemmiyet vermemişti Birkaç sedir, bir iki kilim mobilyeyi teşkil ederdi. Burada birde divit ve kamış kalem bulundurulurdu ki bunlarla emirler ve mektuplar yazılırdı. Seyit Rıza, yazdırdığı mektupların müsveddelerini Şoson kalesinin kimseye bilinmiyen bazı oyuklarına saklar, bu gizli yerleri karısı Besi'den başka kimseye göstermezdi. Meşhur haydut Alişir ile gizli ve mühim işleri de Şoson kaledeki evinde konuşmağı tercih ederdi. Hayatı bin bir hile ve ihanetle dolu olan bu haydut, Seyit Rızanın âdeta sağ kolu, hattâ kendisi gibiydi. Bu iki habis ruh o kadar iyi anlaşmışlardı ki bazen Alişir kabileye kat'î emirleri bile resen verirdi. Bu evde Seyit Rıza, sanki muharipliğinin timsali imiş gibi bir de kılıç bulundururdu.

Abbas uşağı reisinin üçüncü evi Vankük kilisesi yakınlarında idi. Bu kiliseyi ermeni papaslar idare ederdi. İçinde çok mukaddes eşya bulunduğu rivayet edilirdi. Dersimde muhtelif aşiretlerin sağa, sola sürüklenmesi için bazı devirlerde hayli rol oynamış olan mahut altın haç ta burada idi. Belki de mıntakasında bulunan yüz yirmi ermeni ailesini kendisine daha yakınlaştırmak arzusile Seyit Rıza, burada bir ev kurmuştu. Bazı rivayetlere göre kilisedeki mahut haça karşı bizzat beslediği emniyet, bazılarına göre de ermeni olan karısı (Besi) ye yaranmak arzusu bu evin inşasına sebepdir. Cahil aşiretlerin bu kilisedeki haç hakkında tuhaf tuhaf itikatları vardı. Doğurmıyan kadınlar buraya gelir, hastalar bu haçtan şifa umarlardı. Seyit Rıza da sıhhatını azıcık muhtel gördüğü zamanlar Pokir dağının şimali şarkîsine düşen Vankük kilisesine doğru uzanır, iyileşinceye kadar kilise civarındaki evinde kalırdı. "Allahın torunu„ olduğunu iddia eden haydut başının altın haça çok defalar:

— Beni şu ıstıraptan kurtar!..

Diye yalvardığını görenler olurmuş.

Bütün bu malûmattan da anlaşılacağı üzere Seyit Rıza, her evine bir hususiyet vermişti. Onun için "Viyalik„ aşk yuvası, "Şoson kale„ karargâhı, "Vankük„ deki ev ise "sıhhat yurdu„ idi. Fakat ihtişam bakımından en fazla

Devlet kuvvetlerinin beş on çapulcu tüfeği karşısında ilerlemiyeceğine kendisi de inanır gibi olmuştu.

ehemmiyet verdiği, Pokir dağının tam şimaline ve suyun cenubuna düşen "Pozvarik„ malikânesiydi. Bu yer, düşman aşiretlere karşı bir caka aleti idi. Komşu aşiretlerin elçileri burada kabul olunur, Seyit Rızanın şaşaalı bir hayat geçirdiğini, zengin olduğunu, azametinin günden güne kuvvetlendiğini diğer aşiretlere hatırlatmak için ne mümkünse yapılırdı. Bu malikâne her taraftan görülebilirdi. Meşe ormanlarının gölgelediği bu yerlere, arkasında büyük bir maiyet bulunduğu halde Seyit Rıza sık sık gelir, ele, düşmana karşı bir nevi nümayiş yapardı. Çapulculuktan elde edilen en nadide eşya, kadınlara ait olanları Viyalik'de Besi'nin emrine bırakıldıktan sonra hemen buraya naklolunurdu. Odaların tefrişine çok ihtimam gösterilirdi.

Geri kalan üç ev, hunhar reisin doğup büyüdüğü Ağdat köyü çevrelerinde idi. Bunlar, icabında birer sığınak olur düşüncesile inşa edilmiş basit binalardı. Hepsinde daima silâhlı muhafızlar bulunurdu. Reis geldiği zaman hemen keçiler kesilir, ayranlar hazırlanır, komşu aşiretlerin vaziyeti hakkında yeni haberler verilirdi. Seyit Rıza maiyetile hiç lâübali olmaz, yüz vermez, manasız telkinlerle halkı büsbütün salaklaşdırmağa çalışır, hakikaten "Allahın torunu„ olduğunu isbat etmek istiyormuş gibi garip ve mağrur tavurlar takınırdı. Onun, vücuduna kurşun işlemiyeceğini sanacak kadar bir kudsiyet taşıdığına inananlar bile vardı. Seyit Rızanın işine gelen de zaten bu idi.

Bu kadar muhteris bir kafanın, halka kültür ışığı serpileceğini işittiği gün pusulayı şaşırması pek tabiî idi. Hükûmetin bu yerleri imâr ve ıslah etmesi, saçma telkinlerin, manasız seyit propagandalarının, derebeylik saltanatının, sözün kısası "Allahın torunluğu„ nun ölümü demekti.

Halk kültüre kavuşunca artık hurafata inanan kalmıyacak, hiç kimse Seyit Rızanın kesesini doldurmak için bir mel' anet vasıtası olmak istemiyecekti. Hükûmetin kararını öğrenen Abbas uşağı reisi "Viyalik„ deki malikânesinde kâbuslu geceler geçirdikten sonra "Şoson kale„ deki odasında meş'um bir harekete geçti. Bu cür' et, ihtirasın çılgın bir hamlesi, derebeylik yılanının son kıvranışı idi; baş rolü Seyit Rıza tarafından oynanan Dersim faciasının son perdesini birkaç darağacının ibret verici dekoru arasında kapattırdı.

Artık ne "Şoson kale„, muhteris bir aşiret reisinin bir kıyam kaynağı; ne de "Viyalik„ ellisinden sonra azan bir aşığın ihtiras yuvasıdır.

Cumhuriyetin tunç eli bir Tunçeli yarattı. Seyit Rızanın meş'um yedi evinden saçılan karanlıklar içinde bunalmış bir vatan köşesi, bunun içindir ki bugün müsterihdir. Atatürkün Türkiyesi, Sultanların ihmali yüzünden ibtidaî kalan bir ülkeyi derebeylik cihaletinden kurtarırken vatana, muhakkaktır ki, tabiî güzellikler bakımından bir şaheserler köşesi de kazandırdı.

Dersim bir çapulcu yuvasıydı. Tunçeli, yarının en mühim bir sayfiye yeri olmağa namzettir.

ÇIRPINAN SULAR

ROMAN : 2

MÜKERREM KÂMİL SU

Bundan sonra çok temkinli hareket etmek lâzımgeldiğini anlıyorum.

Mahir güldü.

— Yok eğlenme. Dün geceki tesadüf, hayatta rastladığım hâdiselerin hiçbiri ile kabili kıyas değildir. Hem, benim maymun iştahlı bir adam olduğumu söylersin ama, kime benden kötülük geldi? Bir beğendiğim, sevdiğimi sandığım, gece gündüz rüyasını gördüğüm kadınların hangisi gönlümün deliliklerinden haber aldı?

Hiçbir gün bu çılgın heveslerim, bu çocukca tasavvurlarım dudağa düştü mü? Fakat şimdi öyle değil. Hiç öyle değil!.. Bu defa bambaşka bir ruh haleti içindeyim. Müthiş bir buhrana kapıldım, ateşe doğru koştuğumun farkındayım. Çünkü ben görür görmez tutuluşun, bir bakışta âşık olmanın normal birşey olmadığına herkesten fazla inananlardanım. Göreceksin, mantıkla bu davanın içinden çıkabileceğim.

— Bunu çok isterim Sermet! Fakat bilmem muvaffak olacak mısın? Aşk öyle bir kudrettir ki, mantığa, iradeye yol vermez, herşeye basıp geçer. Düşünce uçurumuyle karşılaşan bir hissin esasen köklü birşey olduğuna inanılmaz.

— Onu tanımıyorum, şeklinden başka hiçbir şeyini bilmiyorum, belki ruhu harikulâde mükemmel, belki de korkunç, iğrenç birşey! Onu tanımağa kalkışmadan uzaklaşmak bence en kestirme yoldur.

— Bence de öyle.

— Şu halde beni mazur göreceksin, artık onunla karşılaşmak ihtimali bulunan toplantıların hiçbirinde bulunmıyacağım.

— İtikâfa çekileceksin demek?

— Lâzım değil mi?

— Eh... orası ancak senin bileceğin iş dostum!

— Macera, belki güzel birşey, fakat benim harcım değil. Ben kalbimi verdiğim insanı mutlak hayatımda da görmek isterim, niye gülüyorsun?

— Bana saray maceralarını hatırlattın Sermet. Henüz çok gençsin, şimdiye kadar hayalinden ve kalbinden gelip geçen kadınları bu dileğine bağlamağa kalkışsaydın onları nerelere sığdırırdın diye düşündüm.

— . . . .

— Saraylara, hattâ belki de şehirlere sığmıyacaklardı.

— Ne mübalâğa! Zaten ne yapsam, ne söylesem hakkımdaki kanaatlerini değiştiremiyeceğim. İyisi mi susayım.

— Maksadım şakalaşmak azizim, meseleyi ciddî bir şekilde tahlil etmeğe kalkışacak olursak, en doğru yol, hakikaten kaçmak, uzaklaşmaktır. Sen toy bir çocuksun, onu sık sık görmek senin için tehlikeli birşey olacak. Çünkü o, cidden güzel konuşan, duyan, sükse yapan bir kadındır. Senin gibi mesleğinin ciddiyetile taban tabana zıt bir hayal hastası - mazur gör, sana hasta diyorum - onun karşısında iğnelenmiş bir balon, üflenmiş bir sabun köpüğü gibi sönmeğe mahkûmdur. Seni iyi tanırım, bir kere yakalanırsan kolay kolay kurtulamıyacağa benzersin dostum. Hele onun gibi muğlâk bir kadın kalbinin ağına düşecek olursan... Çünkü onu hiçbir zaman hayatında görmene imkân yoktur.

— Bu imkânsızlığı bende kavramış bulunuyorum. Hem ilk gördüğüm dakikalarda... Ona, karım ol demek cesaretini hiçbir zaman kendimde bulamıyacağım.

— Bunu teklif etmek nasıl gülünç bir şeyse, farzımuhal olarak evlenmeniz de o nisbette fecidir. Bu rabıta, ikiniz için de meş'um olur.

— Niçin?

— Çünkü o seni beğenmez. Bak dikkat et, sevmez demiyorum. Sevgi bambaşka birşeydir. Gönül öyle başıboş bir kuştur ki, rasgele bir yere konuverir. Fakat bütün bir ömür için bağlanacak insanlara yalnız sevgi kâfi gelmez, değil mi? Erkekle kadın önce biribirlerini beğenmelidirler dostum. Bu esasa dayanmıyan bir bağlılığın düğümü biraz gevşek olur. Er veya geç çözülür, gider. Ama diyeceksin ki, bir insan sevdikten sonra meselenin en güç noktasını halletmiş sayılır. Bu da yanlış bir hesap. Sevgi, uzun bir hayat beraberliği içinde öyle ufaktefek arızalara rastlıyacaktır ki, birgün aşınmamasının imkânı olmıyacak. Bana göre, önce kafalar anlaşmalı, sonra kalbe yol vermelidir.

— Bu anlaşma pek kupkuru birşey olmaz mı?

— Öyle anlaşmış, pek mesut olmuş karı kocalar tanırım ki, yuvalarının yollarını sevgilerinin ışığı içinde bulmuşlardır.

— Ben de öylelerini tanırım ki, kendilerini bir çıkmaza sürükliyen sevgilerine lânet etmekte gecikmemişlerdir.

— İki ayrı insanın, yuvada, her bakımdan bir tek vücut haline gelmesi muhakkak ki güç birşey. Bu, öyle çetin mevzu ki, derinlerine dalmak cesaretini henüz kendimde bulamıyorum.

— Sadede gelelim. Bir de diyeceksin ki, benim nemi beğenmiyecekmiş? Ne kusurlarım var? Mesleğim, tahsilim, gençliğim, istikbalimin bazı şeyler vait etmesi ona kâfi gelmez mi? Bunlar, birçok genç kıza fazla bile gelir. Fakat ona aslâ yetişmiyecektir yavrum, aslâ...

— Ondan pek etraflı bir şekilde bahsediyorsun. Hususiyetiniz var mı Mahir?

— Onu epey eskiden tanırım, annemin çok beğendiği bir kadındır. Öyle zannederim ki, mazisi ve yaşı, muhitin telâkkilerine aykırı gelmiyecek olsaydı onunla evlenmem, annem için bir bahtiyarlık vesilesi teşkil edecekti.

— Onu seviyor musun?

— Bir zamanlar sevdin mi diye sormalıydın. Çünkü az daha bir felâkete doğru gözü kapalı gidiyordum.

— Nasıl kurtuldun?

— Garip bir hikâye ve mesut bir tesadüfle... Liseyi bitirir bitirmez Avrupaya gönderilecek talebeler arasında benim de namzet seçildiğimi hatırlarsın elbet. İşte o sıralarda, ona deli gibi âşıktım, gözüm ondan başkasını görecek halde değildi.

Kocasından henüz ayrılmıştı. Sürdüğü hayat ta beni ürkütmüyordu, henüz bir talebe olduğumu, aramızda da yaş farkını ve hiçbir gün onun tarafından beğenilmiyeceğimi aklıma bile getirmiyor, çılgın gibi evinin etrafında dolaşıyordum. Annemle aralarındaki samimiyet, bu hissimi herğün biraz daha alevlendiriyordu. Bir akşamdı, onun sular kararırken bizden çıkıp gittiği bir Sonbahar akşamı... Anneme sayıklıyan bir hasta gibi aşkımı itiraf ettim. Beni sonuna kadar sabırla dinledi, sonra gayet dertli bir sesle bana hayatının masalını anlattı.

Bu, sade birşeydir, tek cepheli bir aşk ve ihtirap hikâyesi... Dinliyen için hiçte derin bir mâna ifade etmez. Fakat bana o akşam, yaralı bir kadın kalbinin müthiş sırrı çok dokundu. Nahideyi sevdiğim için ondan uzak kalmağa karar verdim. Görüyorum ki, bu basit masalı anlamak istiyorsun.

Mahir, ince büklümlerle havaya yükselen cigarasının dumanlarına uzun uzun baktı. Sonra biraz ezilmiş ve üzülmüş bir sesle devam etti:

— İstanbulun eski muhteşem yalılarından birinde boğazın sayılı güzellerinden genç bir kadın yaşamaktadır. Eski paşalardan birinden dul kalan gayet zarif, şen, sazdan sözden anlıyan hoş maşrip bir kadın... Günün birinde köyün fakir delikanlılarından birine delicesine âşık olmuştur. Çocuk henüz Tıbbiye talebesidir. Kendisinden sekiz, on yaş büyük bir kadının çılgın sevgisinden tam dört yıl haber almamıştır, Kadın yaşını, mazis'ni, delikanlıyla aralarındaki yaşayış farkını ve nihayet muhit telâkkilerini düşünerek bu aşka basıp geçmek istemiştir. Fakat ne Boğaz sularını heyecanla ürperten saz geceleri, ne cuma ve pazar günlerinde eğlence yerlerine muntazaman devam ediş, ne de seyahat, hiçbiri kalbinin coşup taşan hislerine tesir yapamamışlardır. Kafasının hükmü, kalbinin istekleri karşısında zaafa uğrayınca, genç kadın, bu müthiş aşkı nihayet sahibine duyurmuştur

Mektebini henüz bitiren genç doktor, Boğaz kıyılarını şiddetle alâkadar eden bir harikulâde kadının aşkını büyük bir lûtuf olarak kabul etmiş, bu kalp davetine çılgın gibi koşmuştur. Ama "çok koşan çabuk yorulur,, derler. Genç doktor da bu kaideden kendini kurtaramamış, hızını pek çabuk kaybetmiş.

Birleşik hayatları, genç kadın için müthiş bir içkence halini almış, bir tarafta susdurulmaz, sönmez bir aşk, diğer tarafta havaî bir koca... Ve kıskançlık ateşi...

Bu ateşi yenmiye çalışan asil bir gurur. Artık hayat, kadın için cehennemden farksızdır. Vefasız kocasının her hareketini sükûtla karşılamaktadır. Gözyaşlarından, izzetinefis isyanlarından, kalbinin onmaz yarasından kimseye bahsedememiştir. Derin bir tahammül içinde kararan günlerinin arkasına takılıp sürüklenmiştir.

Doktor, nihayet karısını ve çocuğunu görmiyecek, düşünemiyecek bir şekilde bir başka aşka bağlanarak çekilip gitmiştir.

Giden ve bir daha aslâ dönmiyen babamdır dostum. Onu çeken, sürükliyen, yuvasından, kadınından, çocuğundan alan kuvvet gençliktir. "Gençlik, gençliğin cazibesinden kurtulamaz!,, Mehmet Raufun romanlarından birinin tezi budur. Pek beğenirim, ne sağlam bir hakikattir bu!

Bedbaht olması için annemin ne gibi eksiklikleri vardı? Zamanına göre pekâlâ okumuş, müziğe âşina, hoşsohbet, zarif bir kadındı. Fakat buna rağmen babama karşı göz yumulmaz bir kusuru vardı: ondan yaşlı olması. Ne yapsalar, her iki taraf ta bütün hüsnü niyetlerine rağmen aradaki sekiz, on yılın uçurumunu aşıp biribirlerini bulamıyacaklardı.

Onları görünüşte hayat, yani bir kadın ayırdı ama dostum, asıl ayıran tabiattı. Tabiatın değişmez kanunlarından biri!

Aşk ve heyecan gençlerindir. Yaşlılara yasak...

Birgün Nahideyi ihtiyarlamış, benim henüz tam genç sayılacağım çağlarda çökmüş, saçlarına kır düşmüş ve yüzü kırışmış olarak tahayyül etmek beni ölümünden çok korkuttu. Ölen bir kadın, ama sevilen bir kadın için yas tutulur. Belki hattâ arkasından gidilir. Fakat hislerimizin en çılgın demlerinde çöken, yıpranan, heyecanları solan, ihtirasımızı, aşkımızı aşındıran, yarıda kesen bir kadından nefret edilir.

Onu bu müthiş akıbetten korumak için ben aşkımdan geçtim. İmtihanı kazanmaklığım da ıstıraplarımı hazmetmeme çok yardım etti. Uzun tahsil yıllarında onu

Mektebini henuz bitiren genç doktor, Boğaz kıyılarını şiddetle alâkadar eden bu harikulâde kadının aşkını büyük bir lûtuf olarak kabul etmiştir..

çılgın gibi aradığım, özlediğim olmadı mı? Dişimi sıktım, tatil aylarında cazibesinden kurtulunmıyan maceralara atıldım. Değişik yüzler, renkleri, kokuları, huyları da ma değişen bir sürü çılgın insan sinirlerimi hükümleri altına aldılar. Ve nihayet onu unutmağa muvaffak oldum.

— Sen onu sevmemişsin dostum. Çünkü ilk aşkın izi herşeye rağmen yürekte kalır. Ve birgün bu aşkın nüksetmesi ihtimali o kadar kuvvetlidir ki.. Onu böyle harikulâde bir mâna ile canlı ve muhteşem görmek, nasıl oluyor da sende bir sarsıntı yapmıyor? Hem ondan öyle bir dille bahsettin ki, işiten aranızda cidden mevzuubahs olmağa değer bir yaş farkı var sanadak!

Halbuki nedir, bir uçurum olarak gösterdiğin bu fark ta nedir? Üç veya dört yıl gibi ehemmiyetsiz birşeyi değil mi? Bugünün hayat telâkkilerine göre bu sebep, ağıza bile alınmaz.

— Hissinden tarafa çıkarak konuşmak istiyorsun.

— Hayır. Yakınlarımızda yaşıyanları dikkatlice gözden geçirecek olursan sen de bana hak verirsin.

— Sen ne dersen de, onu bir vakitler sevmiştim, fakat talebe aşkına bel bağlanır mı hiç? Bence o çağlarda yaşıyan aşklar, nefis bir kokudan ibarettirler. Uzun veya kısa bir zaman duyulan, sonra da birgün belirsizce kayboluveren bir koku.

— Evet, üstüste sürülen losyonlara karışarak kaybolan nadide bir esans kokusu!

— Seni dinliyeceğim yerde ben saçma sapan konuştum. Fakat ben bugünkü halimden memnunum yavrum. Hiçbir ciddî bağım yok. İşimin haricinde mükemmel bir şekilde eğleniyorum. Evlenmeyi şimdilik aklıma bile getirdiğim yok, çünkü annemin idare ettiği bir evde bekârlık mahrumiyeti duyulacak gibi değil. Herşeyim temin ediliyor. Ne söküh çoraplarımın örülmesini, ne kahvaltımın hazırlanmasını, ne de elbiselerimin ütüsünü düşünüyorum.

— Kızlar senin bu mânasız sözlerini duymasınlar! Sen karını bütün bu gibi maddî şeylerle meşgul olması için mi hayatına karıştırmak istersin?

— Eh, aşağı yukarı öyle...

— O halde derli toplu bir işçi kadın kâfi bu işe...

— Ben de onun için değil midir ki, evlenmeği aklıma bile getirmiyorum.

— Her insanın kendine göre zevkleri hususiyetleri, telâkkileri ve itiyatları vardır. Bunlara karışılmaz şüphesiz. Fakat ben senin gibi düşünmüyorum, hayatıma karışacak kadının, kafama ve kalbime hitap etmesini istiyorum. Kendisiyle her mevzu üzerinde dil sürçmeden konuşulmıyacak bir kadını, ben aşkıma lâyık görmem Mahir!

— Kadının diplomatı, evlilik yıllarında insanın başına öyle bir belâ kesilir ki, durmadan işliyen çenesinden kaçmak için insan sokulacak koğuk bulamaz. Fazla zeki, fazla güzel, fazla alımlı ve iyi konuşan kadından da koleradan kaçar gibi kaçmalı yavrum?

— Gayet basit. Zeki kadın atlatılamaz. Güzeli gönül huzurunu bozar, alımlı bir kadını zaptetmek güçtür. İyi konuşanı ise öyle bir muhit yapar ki kendine, asıl sahibine kalacak zaman, nihayet uykuya hasredilen mahdut saatler olur.

— Bu saydıklarının üzerinde duracak değilim, yalnız zihnim şu noktaya takıldı:

Bu vasıfların hepsi Nahidede mevcut. Daima onu gözönünde tutarak misaller alıyorsun gibi geldi bana, bu neden Mahir? Ne olur açık konuş.

— Şimdiden kıskanmağa başladın, dikkat et ve onu benden değil, ötekilerden, asıl etrafında arılar gibi dolaşan diğerlerinden esirge... Eğer elindeyse...

Bir hayli yürümüşlerdi. Biran ikisi de yorulduklarını hissettiler. Sermete kötü bir bezginlik çökmüştü. Arkadaşından ayrılırken ruhunu tırmalıyan korkunç bir ses tekrar canlandı: "Dikkat et, ötekilerden esirge..."

***

Atatürk, seyahatlerinin birinde Balıkesire de uğramıştı. Şehir bayram yapıyordu. Mekteplerde, dairelerde, bütün halk ta elle tutulur bir heyecan baş göstermişti. O gece, Şehir sinemasında Büyük Şefin şerefine zengin programlı bir müsamere tertip edilmişti,

Memleketin tanınmış aileleri, daire âmirleri, umumî meclis âzaları ve bazı muallimler fırkanın davetlisiydiler. Önce "Yıkılan ocak" adlı bir piyes temsil edilecek, sonra Halk opereti zarif vodvillerinden birini oynıyacaklardı. Davetliler sık sık ve büyük bir sabırsızlıkla localara bakıyorlar, En Büyüğün gelmesini derin bir heyecanla bekliyorlardı.

Son dakikalarda sinamanın salonu, holden ayıran perdesi aralandı. Her yeni gelene olduğu gibi yine başlar çevrildi. Bazı kalplerde hisler, çırpınmağa başladılar.

Nahide gelmişti, yanında sarışın bir kızla, kır saçlı, kibar bir adam vardı. Vücudunu sımsıkı saran siyah bir manto giymişti, Boynu, paltosunun ince kürk yakasıyle çenesine kadar örtülmüştü. Yüzünün sol tarafını yarıyarıya kapıyan az kenarlı, vualeti arkaya atılmış şapkası, saçlarının gecesini sarmıştı. Siyah eldivenlerin içinde kapalı kalan zarif ellerinden biri, çantasının madenî sapına dolanmıştı. Bakışlarını rastgele dolaştırmadan emniyetle yürüdü. Yerine oturduğu zaman, gayri ihtiyarî bir kaç baş kendisinden tarafa döndü. Belki topladığı alâka biraz daha gerilecekti. Fakat o anda coşkun bir alkış tufanı koptu. Herkes sevgi ve saygı ile ayağa kalkmıştı. Bütün başlar, ortadaki büyük locaya çevrilmişti. Herkes sanki sevgisini, bakışlarının ışığı ile Ona ulaştırmak, bağlılığını bir kere daha açığa vurmak ihtiyacında idi.

Atatürkün locasına takılan bakışlar, onu böyle yakından görmenin yarattığı sonsuz saadet içinde sık sık çevrilen başlar, 18 sahne ile zoraki bir şekilde alâkadar oluyorlardı.

Piyes aksamadan yürüyordu. İsraf ve sefahat yüzünden bir yuvanın nasıl yıkıldığı sahnede canlanlandırılıyor, ara ara alkışlanıyordu.

— Arkası var —

BİR ANKETİN CEVAPLARINDAN :

Yeşilköyde Bir Akşam

Yazan : ÖMER RIZA DOĞRUL

«Atımı bağladım meşeye,
Selâm söyleyin Ayşeye!»

Diye inliyen iki genç prova yapıyorlardı. Studyoya girdiğimizin farkına varmayacak derecede işlerine dalmışlardı. Biri çalıyor, biri söylüyordu. Fakat çalışları da, söyleyişleri de beni rahatsız etmişti. Neden mi? Şarkının köy şarkısı olmasından değil. Haşa, ben Türk köyünün ve Türk kalbinin özlü hislerine çok aşina olan bir adamım. Fakat bu iki genç te, henüz artist müsveddesi bile değildiler. Kulaklarım, kalbime ve kafama yetişmiyen ve olgunlaşmıyan artist müsveddeleri karşısında ancak ıstırap duyar ve bana öyle gelir ki bu müsveddeler, müsveddelikten orijinal varlık âlemine geçmek için çekilmesi icap eden ıstırabı tek başına çekdikten ve aşacakları engelleri aştıktan sonra karşımıza çıkarlarsa sanata hizmet etmiş olurlar. Yoksa halk şarkısı okuyoruz, diye ruhunu terennüm etmek iddiasında bulundukları halkı incitirler.

Her ne ise kulakları tırmalıyan ve gönülleri bulandıran bir ses ve sazla çalışmağa özenen bu iki genç, bizi göremezliğe gelerek provalarına devam ettiler. Ben, zaten birkaç gündür rahatsızdım. Ayakta savuşturmağa ve yenmeğe savaştığım grip, sevmediğim, hoşlanmadığım, yenemediğim herşeye karşı duyduğum nefreti mübalâğalandırıyordu. Onun için bu çocuklar hakkında verdiğim hükümden de emin değildim. Kimbilir, belkide mübalâğanın tesirinden kurtulmayı bırak, belki de haklı bir infialin içimdeki infiâlâklarına kapılarak yerimden fırladım ve bahçeye koştum.

Çünki bahçenin dış sokağa hâkim olan yollarından bize iltihak edecek arkadaşları beklemek ve beklemenin bütün azabını tatmak, bana bu ses ve sazı dinlemekten ehven geliyordu.

***

Bekliyordum. Zümrüt yeşillikler arasında beyaz bir kordele nazlılığile kıvrılan yol üzerinde bir otomobilin görünmesini gözetliyordum. Demin beni kaçıran o ses, tekrar kulağıma erişerek bağırdı :

Atımı bağladım maslağa yakın
Kara Ali beni vurdu kuşluğa yakın

Bahçeden de kaçmak istedim. Şapkamı ve pardesümü yukarda bırakmamış olsaydım, emin olunuz, arkadaşlarımı ve beklediğim dostları unutarak buradan da kaçacaktım. Fakat temiz hava, ve batan güneşin ihtişamı, hislerimin ses çirkinliğinden ve saz hırıltısından duyduğu ıstırabı, kızıl bir perde çekti ve beni yeni bir mübalâğa âlemine çekti. Durduğum yerden Yeşilköy ufuklarını saran kızıl denizde, güneşin battığını seyrediyordum. Güneş, ufukları kızıl kanlara boyayan bir kurban gibi denizde, çırpına çırpına, bize veda ediyordu. Yeni ufuklara şafaklar ve tulûlar götüren bu batış, içimde beklediğim arkadaşları karşılamak hissini mübalâğalandırdı. Güneş batıyorsa arkadaşlarım ufukta tulû ediyorlardı. Fakat bu mübalâğada haksız olmadığıma inanıyorum. Çünki ancak bu arkadaşlar, maslağa yakın atını bağlıyan, vuran ve vurulan ve sanat dilile naralar savurmağa yeltenen eşkiya müsveddesinden kurtaracaklardı!

***

Arkadaşlarımın gelişi ile biraz kendime gelir gibi oldum ve hislerimin mübalâğa tesirinden kurtulduğunu duydum. Belki de bu sayede Yeşilköy'ün bu akşamından bir yudum zevk alacaktım.

Yeşilköy... O şen Yeşilköy, hem Yeşilköyü'nün göbeğinde ve bütün muhitine hâkim olan bir yerdeyim. Bakımsızlık yüzünden bile bütün güzelliğini halâ kaybedemiyen bahçe, belli ki, vaktile bir cennetti. Yabanî otlar her tarafı sarmıştı. Fakat gürbüz ağaçlar ortalığa halâ yeşil gölgeler seriyor ve muhteşem guruplar bu yeşil gölgelerin içinde penbe dudaklı gelin hayalleri dolaşdırıyor. Burada işim mi ne? Biz gerçe insanı büyüleyen bu güzelliklere hasret yaşamağa mecburuz. Fakat bugün burada işim var. Bir saat önce Naci Sadullah ve Sait Keslerle birlikte istasyon binasından fırlıyarak buraya doğru yol almıştık. Naci, varacağımız binayı göstererek tahammülümü adımlarıma göre ayar etmeyi tavsiye etmişti. Bense, adımlarımı tahammüle göre ayar ederek yürüdüm. Zaten mesafe tahammülsüz değildi. Vardığımız yer Gramofon Plâk şirketi binası idi. Hayret mi ediyorsunuz? Sebep yok. Çünki ne ben arapça söyliyeceğim, ne Sait bir gazel okuyacak, ne de Naci bir halk türküsü veya bir şarkı söyliyecek. Maksadımız burada bir mektup yazmak...

Mektup yazacak başka bir yer mi bulamadık?.. Elbet bulamazdık, bir kere mektup, garaip diyarı tanıdığımız Amerikaya, Amerikada tahsil eden Tevfik Sadullaha, yani Naci'nin kardeşine gönderilecekti. Biz de ona, hiç olmazsa Amerika'nın da belki henüz görmediği bir mektup yazmayı tasarlamıştık. Bulduğumuz çare kalemimizin ilhamını dilimizle söyliyerek gurbet ellerinde yaşıyan kardeşimize sesimizi göndermekti. Nostaljinin ıstırabını yaşıyan insanlar, memleket, muhit ve dost seslerinin beyinleri içinde döndüğünü his ederler. Bu, öyle bir dert ki çekmiyen bilmez. Biz de Amerikanın, galiba da büyük Okyanus kıyılarında yaşıyan kardeşimize sesimizle birlikte onun en çok özl diği nağmeleri ulaştırmak ve onu birkaç dakika için memleket, muhit, yuva ve dost arasında yaşatmak istedik. Hülâsa içinden kolay kolay çıkamıyacağımız büyük ve mübalâğalı bir işe özendik.

Düşünmek, özlemek ve özenmek.. Mesele değil, hepimizin elindedir. Fakat başarmak güçtür.

Günün birinde Safiyenin her zaman ilham veren ve ilhamlara tahakkuk imkânları temin eden ışıklı mandesinin etrafında idik. Galiba Naci, çok vefalı kardeşinden hemen her hafta mektup aldığı halde neşriyat âlemimizin sonsuz meşguliyetleri arasında kardeşine bir tek cevap yazmak imkânını bulamamış. Arkadaşımız nice nice mektuplara başlamış, fakat birine de imzasını atamamış. İşte bu kusuru telâfi için o büyük işe özendik.

Kolombiyacı Marsel Blumentalin zekâsı, imdadımıza yetişerek bu büyük işi kavradı ve onu başarmak imkânlarını temin etti.

Bu zeki ve becerikli genç:

— Yahu! dedi, ne diye düşünüyorsunuz. Birgün birlikte Yeşilköye gidelim, ne söylemek istiyorsanız bir plâğa söyleyiniz de Amerikaya gönderelim. Çocuk sizi özledikçe plağı çalar ve sizi dinler. Ve plâk bir değil, bin mektup yerini tutar Yani Naci, Tevfiğin bundan böyle de yazacağı mektuplara iki kelime ile cevap verebilir.

— Plâğı çal!

Fikir gayet parlaktı. Alkışlarla kabul ettik. Plâğa neler söyliyeceğimizi tesbit etmek gerekleşiyordu. Tevfiğin son mektubunu dinledik. Ayırdığımız parçaları, ağabeysi okuyacak ve cevap verecekti. Biz de söyliyeceklerimizi yazdık ve plâğın takatını hesaplıyarak her şeyi hazırladık. Tevfigin Amerikada beyninde öten gurbet öksüzlüğünü gidermek bizim haddimiz değildi Bu vazifeyi yüce artist Safiye üzerine aldı. Ve çocuğun mektubunda "kafamda Yanık Ömer, Ömrümün neşesiz geçti baharı, sesleri çalkanıyor,, tarzında geçen ibareler cevap olarak Türkçemizin vatana hasreti ifade eden en güzel şiirini terennüm etti.

Biz bu işi başardığımız sırada, dinlenen artist müsveddeleri bizi hayretle temaşa ediyorlardı. Fakat onlar da bu eserden mütahassis olarak bir anda bizimle samimî arkadaş olmak istediler, fakat ben bu mübalâğadan hoşlanmadım ve kendimi yine bahçeye attım.

Ortalık kararmıştı. Trene yetişmek için arabaya atlarken bir mübalâğa daha:

— Kuzum, Naci! dedim, bari çocuk tahsilini bitirip gelmeden evvel şu plâğı gönderelim, ve Amerika ilk sesli mektubu dinlemek fırsatını kaçırmasın!

Demin dinlenen artistler tekrar faaliyete geçmişlerdi :

Atımı bağladım meşeye
Selâm söyleyin Ayşeye

Biz ise, sesimizi ve sözümüzü Kaliforniyaya göndererek Tevfiğe gurbet ellerinde bir kaç dakika için vatan, yuva, dost bağrında yaşatmağa muvaffak olduğumuzdan en mübalâğalı sevinçler içinde idik.

Hikâye :

AY IŞIĞINDA GÖLGELER

Yazan :
CAHIT UÇUK

— Muhakkak gitmek istiyorsan git... Fakat beni yalnız bırakmak seni üzmiyecek mi? Sen gidersen, ne kadar derin bir yalnızlık içinde kalacağımı, beni saran bu boşluktan kurtulmak için avareliğe baş vuracağımı hiç düşünmedin mi? Şimdiye kadar hep susuyorum. Fakat artık görüyorsun ya, söylüyorum...

Genç kadın, alçak bahçe duvarının kenarına oturmuştu. Parmaklıklara sarılan yasemin ağacı, beyaz çiçeklerle doluydu. Arada bir esen hafif rüzgâr, çiçeklerin kokusunu alıp, havanın, içine dağıtıyordu.

Ortalığa yaz akşamlarının tatlı karanlığı, ağır ağır çöküyor, bahçelerin arkasından görünen denizin pırıltıları sönüyordu.

Genç kadın, yavaşca başını kaldırarak, karşısında duran kocasına baktı. Erkeğin sert manalı yüzünde yumuşak bakışlı gözleri nemli gibi görünüyordu.

— Niçin böyle dargın gibi bakıyorsun ?..

Genç kadın, cevap vermedi. Başını eğerek elini çenesine dayadı. Bahçelerin ağaçları üstünden, büyük gümüş yüzüyle Ay doğuyordu. Biraz sonra dört bir yan rüyalı bir aydınlıkla ışıklandı.

***

Sırtında lâciverd bir tayyör, başında yumuşak fötr bir şapka, kolunda pardüsü, elinde küçük bir seyahat çantası vardı. Rıhtımda duran beyaz vapurun merdivenlerini acele ile çıktı.

Bir kamarot ona kamarasını gösterdi. Genç kadın, şapkasını çıkardı, dağılan saçlarını taramak için küçük aynanın karşısında durdu. Yüzü yorgun, iri yeşil gözleri solgun görünüyordu. Alnında iki keder çizgisi belirmişti. Saçlarını tararken içini çekti. Kocasını, bütün ısrarlarına rağmen yalnız bırakarak, doğduğu memlekete, ailesinin yanına gidiyordu. Bir yıllık evlilik hayatlarında bu ilk ayrılıktı.

Tekrar güverteye çıktığı vakit vapur demir almış, iple bağlandığı romorkörün ardı sıra rıhtımdan ayrılıyordu.

***

Annesi, babası, kardeşleri, onu büyük bir sevinçle karşıladılar. Niçin yalnız geldiğini sordular. Kocasının işleri olduğunu anlattı. Çift atlı bir araba onları, doğduğu eve getirdi. Dadısı gözyaşlarile onu göğsüne bastırdı. Ev hiç değişmemişti. Merdivenlerin hafif aşınmış muşambaları üstüne, yan pencereden giren güneş ışıkları vuruyordu. Geniş sofada herşey yerli yerinde idi. Masanın üzerinde eliyle bakıp büyüttüğü begonya saksısı duruyordu. Ateş rengi bir salkım çiçek açmıştı. Dadısı, gülerek bir oda kapısı açtı :

— Senin odan olduğu gibi duruyor Nükhet...

Genç kadın, gülümsedi. Beyaz boyalı demir karyola masum bir temizlikle onu bekliyor gibiydi. Duvarlarda çocukluğuna ait resimler asılıydı.

Annesinin sesi, onu dalgınlıktan ayırdı :

— Çocuğum, soyun dökün de yanımıza gel...

Genç kadın, dadısının müşfik yardımile tayyörünü çıkararak bir ev elbisesi giydi. Oturma odasında onu bekliyorlardı.

Bir yıllık ayrılık olmamış, eski hayat yeniden başlamış gibiydi. Uzun uzun konuştular. Babası, kocasının ticaret işlerile alâkadar; annesi kızının yeni hayatını, evini merak ediyordu.

Ortalığa karanlık çökerken, babası pencerelerin perdelerini örttü. Genç kadın, eski bir alışkanlıkla elektrik düğmesini çevirdi. Buna hepsi güldü.

Yemekte birer bardak şarap içtiler. Nükhet eskisi gibi neşelenmedi. Kalbinde derin bir sızı vardı. Hep ağlamak istiyor, bu zaafından utanıyordu.

Odasına çekildiği vakit bu sızı kalbinden taşarak, bütün vücudunu sardı. Açık pencereden, ay ışığı ile yıkanan bahçe görünüyordu. Çocukluğu, genç kızlığı o bahçede geçmişti. Büyük turunç ağacının altındaki tahta sıra, onu çağırıyordu sanki. Yavaşca karyoladan atladı. Terliklerini giyerek çıktı. Sofa ay ışığı ile aydınlıktı. Merdivenleri indi. Bahçede yaprak gölgeleri titreşiyordu. Tahta sıraya oturdu. Uzaktan bir su şırıltısı, böceklerin ortalığı saran sesleri duyuluyordu.

Şehrin saati on ikiyi çaldı. Genç kadın, titredi. Gözlerinin önüne İstanbulun eğlence yerleri gelmişti. Ve kocası, başıboş dolaşıyordu. Genç kadın, bu düşünceyi başından savmak için uğraştı. Fakat bir türlü yapışkan hissi kendinden uzaklaştıramıyordu. Derin bir yalnızlık ruhunu sarıyor, bundan kurtulmak istedikce büsbütün dalıyordu. Oturduğu sıradan fırladı. Uzun beyaz geceliğinin sardığı ince vücudunun gölgesi, bir yalnızlık sembolü gibi önü sıra koşuyordu. Bu yalnız gölge, genç kadının yüreğine büyük bir ıstırap veriyordu.

Yatağına girince yorganına sarıldı. İçinde mes'ut çocukluk rüyaları gördüğü örtülerin altında, bir çocuk kederi ve yalnızlığı ile ağladı.

Ertesi gün, onu ziyarete gelen dostlarla beraber geçti. Daha ertesi gün beraber gezmeler yaptılar. Kırlar, bir yıl görmediği bahçeler hep eski halindeydi. Genç kadın, ailesinin şefkat ve bağlılığı içinde, bir türlü teselli bulamıyor, bir türlü tam bir gönülle eğlenemiyordu. Görünmez bir bağ kalbinde bir sızı olarak onu bağlamıştı.

Geceleri sıçrayarak uyanıyor, açık pencereden ay ışığı ile yıkanan bahçeye uzun uzun bakıyor, arkada bıraktığı kocasını düşünüyor, ve bazan çocuk gibi ağlıyordu. Daha geleli üç gün olduğu halde, dönmek, kederli ve yalnız bıraktığı kocasının kollarına atılmak için çıldırıyordu. Halbuki bir ay kalmak üzere gelmişti. Aşacağı yirmi yedi uzun günü hatırladıkca boğulacak gibi oluyordu. Dönmek istediğini ailesine söylıyecek olsa, onunla alay edecek ve belki de bırakmıyacaklardı.

Penceresinin altındaki yaseminler, küçük evinin bahçesini hatırlatıyor, o kokuyu duydukca, akşam üstleri kocasını bekleyişleri, genç adamın uzak yolun dönemecinden çıkışını görür gibi oluyordu. O, karısını farkedince adımlarını sıklaştırır, genç kadın taze bir çocuk çevikliğile ona doğru koşardı. Şimdi boş ve bakımsız ev herhalde eski cazibesini kaybetmiş olacaktı. Ve kocası yemeklerini elbet dışarda yiyiyordu. Belki de başını döndürecek içkiler alıyordu. Ve başka kadınlar...

Genç kadın, yüreğinde keskin bir acı duyarak, yaşlanan gözlerini ellerile örttü.

— Nükhet ne oluyorsun yavrum?..

Genç kadın, duyduğu sıcak, şefkat dolu erkek sesinin ahengile ürperdi. Ellerini yüzünden çekti.

Kocası, karşısında halâ ayakta duruyor, ona bakıyordu. Parlak ay ışığı boş yolun içine uzanmıştı.

— Ne oldun Nükhet? Birkaç dakikadır sana bakıyorum... Dalmış, uzaklara gitmiş gibi bir halin vardı.

Genç kadın, oturduğu duvar dibinden fırlıyarak kalktı, elleriyle beraber vücudu da kocasına doğru uzandı. Kendini kocasının kolları arasında buldu.

— Dalmışım !.. Bu bir kaç dakika içinde o seyahatı yaptım... Hakkın var. Seni bırakıp gitmek istemiyorum...

Gözleri yaşlıydı. Uzun bir ayrılıktan sonra ona yeniden kavuşmanın sevinci yüreğini ısıtmıştı :

— Bir daha seni bırakıp, hiç bir yere gitmeyi düşünmiyeceğim...

Ortalık ıssızdı. Onları, ay ışığının yere düşürdüğü kendi gölgelerinden başka kimse görmüyordu. Biraz sonra onlar da görmediler. Çünkü gölgelerin başları biribirine yaklaşmıştı.

Vatan Sevgisi

Yazan: NABI EKEMEN

İzmir 1938.

Dostum Doktor Osman Yunusla veda ediyorum.

Ben — Doktor, Hamburg'da iş buldum, gidiyorum.

Doktor — Memleketten uzaklaşmana gönlüm hiç razı değil!

Osman Yunusun samimî olan bu ihtarı beynimi çok defalar iz'aç etmişti. Onun bu sözleri ile benim harekâtım arasındaki tezatları, mantıkları uzun uzadıya ölçmüş ve neticede Osman Yunusa hak vermiştim.

***

İsâ kulları gömülürken papas der: "Topraktan geldin, yine toprağa git.."

Ne kadar doğru bir felsefe.

Vücudumuz litrelerle kandan, kilometrelerle damardan, toprağı kendinin bir nevi olan kireçten müteşekkil olan kemikten ve... topraktan ibarettir.

Yani bizler, topraktan vücut bulmuşuzdur. Yaşamak demek, vücudumuzu teşkil eden toprağın kimyevî bir faaliyet devresi geçirmesi demektir. Gebe kalmak, doğurmak ise bir ananın ve babanın toprağa vücutlarındaki kimyevî elemanlar ilâve ederek bir vücut hasıl edip dünyaya getirmeleri demektir.

İnsan şeklen olduğu gibi ahlâkan da ebeveynine benzermiş.

Gayet tabiî:

Burasını biraz inceliyelim.

Ahlâkın bünyeden geldiğini geçen bir yazımda izah etmiştim. Bir ana ve baba farzedin ki vücutları müteaddit kimyevî dozlardan mürekkeptir. Bir insan vücudunu teşkil eden kimyevî dozlar ihtiyarlayınca değişir, bazıları azalır, bazıları çoğalır. Bunu, aşağıda (Lombrosso) nun bir nazariyesile isbat edeceğim.

Bir ana baba tasavvur edin ki bir parça toprağa - tabir caiz ise - vücutlarından kimyevî elemanlar ilâve ettikleri zamanlar, ancak kendi vücutlarında olan kimyevî elemanları verebilirler. Farzedelim ki zekâ, beyinde fosforun çok olmasının bir neticesidir. 30 yaşında bir insan ile 70 yaşına geldiği zaman aynı insanın zekâsının aynı olmadığını düşünürsek, bu adamın yaşadığı kırk sene zarfında beyninde bir kimyevî proces geçirdiği neticesine varırız. Mademki beyninde fosforun çokluğu zekânın artmasına sebebiyet veriyor nazariyesini kabul ettik, o halde ana ile babanın 30 yaşında iken beyinde fosfor azdı ve 70 yaşına geldikleri zaman fosfor artmıştır.

Lombrosso ihtiyar anadan ve babadan doğan çocukların bilhassa zeki olduklarını iddia ediyor.

Bu iddianın doğruluğunu uzun uzadıya incelemiye artık ihtiyaç var mı? Yukarıdaki izahat kâfi değil mi?

Otuz yaşında iken ananın babanın beyninde fosfor azdı. Bu tarihte dünyaya gelen evlâdın beynine de az fosfor verilebilmiştir.

Yetmiş yaşına geldikleri zaman ananın ve babanın beyninde fosfor artmış ve dünyaya getirdikleri vücuda fazla fosfor verebilmişlerdir ve binnetice ihtiyar ana ve babadan doğan çocuk diğerlerine nisbeten daha zeki olabilmiştir.

İnsanın şeklen olduğu gibi ahlâkan da ana veya babasına benzemesi keyfiyeti budur. O halde doğurmak demek bir parça toprağa kimyevî elemanlar ilâve etmek demek olduğunu yukarda söylemiştik.

Analar, akrabalar: "kanımdır, severim" der.

İnsanlar: "ana vatan sevilmez mi" derler. Bu kelimeler tahteşşuurun en bariz ifadeleridir.

***

Ben düşüncelerimde o neticeye varıyorum ki, vatan sevgisi insanların telkın ile kendilerine maledindikleri bir mefhum değil, fıtretin bahşettiği bir meyildir.

Hattâ ben daha ileri vararak vatan sevgisinin ana sevgisinden daha kuvvetli olduğunu iddia edeceğim geliyor. Asabiyeci Hüseyin Kenan bir misal getirmişti: Bir hastahane farzedin. İki ana aynı dakikada doğuruyor. Doğan çocukları derhal tebdil ederek bu iki anaya verin.

Kendi evlâdı olduğunu zanneden bu analar evlâtlarını daha az şiddetle mi sevecekler? Hayır.

O halde ana sevgisi telâkkinin esiridir.

***

Milliyet ise böyle midir. Romanyada asırlardan evvel hıristiyan olmuş Türkler var. Karakaçanlar. Bunların adâtı ve zannedersem lisanları da elân Türk. O halde milliyet dinden dahi kuuvetli.

Vardığım netice vatan sevgisinin telkin ile kuvvet bulmuş bir mefhum değil, vücudumuzu teşkil eden toprağın ve buna ilâve edilen kimyevî elemanların yarattığı bir meyildir.

Vatan sevgisi insanlarda fıtrîdir.

O sevgi cenin ile beraber doğar, beraber ölür. Topraktan gelir, toprağa gider.

Vatanını sevmiyen, anasile zina yapmışa benzer. Vatanını sevmiyen ya piçtir, ya deli.

***

Yukarıda getirdiğim çocukları değiştirme misalini aykırı bulanlar olacaktır.

Bir fikri tahlil etmek için ele alınmış olduğundan mazur görülmesini dilerim. Bu misalin çirkinliğini örtmek için başka bir misal alıyorum. Bildiğimiz Ankara keçisi var. Bilmem nereye götürmüşler ve üretmiye uğraşmışlar. Olmamış, tabii olmaz.

Midesi yağlı yemeye alışmış bir insanı alın, hiç yağ yenmiyen bir memlekete götürün. O adam orada ne olur? Yaşamaz, ölür!!

Ankara keçisinin midesi Anadolu otuna alışmıştır. Anadolu otunda olan kimyevî elemanlar başka memleketlerin otunda yoktur. Bu sebepten tiftik keçileri de karakterlerini kaybetmişlerdir, «acclimatise» olamamışlardır. Aklimatize olmak demek, vücudunun alışmış olduğu kimyevî elemanları bulmak demektir, Netice: vatansız yaşanmaz.

Netice:

Vatana merbutiyet demek, tabiî bir ihtiyaç, bir meyil. Hayvanlarda da olduğuna göre muhakkak ki bir meyildir ve tahsil ve terbiye mahsulü değildir.

İnsan sevdiklerinin mezarında diz çöker ve toprağını öper. Bir zamanlar sevdiklerimizin kimyevî hayatlarını, beraber yaşadıkları toprakları...

Kültürü yüksek milletlerde, milliyet mefhumu kuvvetlidir ve onların mezarları iyi muhafaza edilmiştir.

Mezarını seven, onu muhafaza eden aslını, yani milliyetini seviyor demektir.

***

Örf, âdet, yeyim ve kıyafet farkları, musikî, mimarî tarzlar, konuşuş, yürüyüş, din, ahlâk, tip, ırk, milliyet herşey kimyevî yaşayışların ihtiyaçlarından doğmuştur. Bunların fertlerde olsun, kütlelerde olsun biribirinden farkları vücütlarımızdaki ve muhitimizdeki (iklim) kimyevî dozların nisbet farkından doğan şeylerdir.

Misaller: 1 — Zihnen çok düşünenler fazla balık yerler [fosfor]

2 — Eskimolar seve seve balıkyağı içerler. Zira muhit soğuktur ve vücutları bu kimyevî maddelere ihtiyaç göstermektedir.

3 — Şarklılar Garplılara nazaran daha melânkoliktirler. Zira toprakları mahsuldar ve daha az sâya lüzum göstererek yiyecek ihtiyaçlarını temin edebilir. Melânkoli boş vaktin çokluğundan yani çalışmamazlıktan ileri gelir.

Ve saire....

[Fıtratın verdiği zekâ, sây ile elde edilen zekâ] makalemde, İngilizlerin diğer milletlere nazaran fıtraten daha zeki olduklarından ve bunların içinde bilhassa Lordlar ailelerinin zekâyı tevarüs ettiklerinden bahsetmiştim.

Bu kaziye de Lombrosso nun ihtiyar ana ve babadan doğan çocukların zeki oldukları iddiasının doğruluğunu vazıhan tebellür ettirmektedir Şöyle ki bugün yaşayan Lordlar ailesi azasından birisini misal olarak ele alırsak ve bu zatın sülâlesinden on kuşak geri giderek ecdadından bir ana babayı ele alıp kimyevî bir tahlile sokarsak, bu ataların beynindeki fosfor dozunu tartarsak ve böylece sıra ile bu ana babayı takip eden 10 neslini dahi kimyevî muayene ve tahlilden geçirirsek elde edeceğimiz netice nedir bilir misiniz?

Her nesilde zekânın arttığını görürüz!

Zira zekâyı husule getiren fosfor — biz öyle farzetmiştik — her nesilde artmış ve bilhassa çalışma sayesinde bu arttırma keyfiyetine bir sürat verilmiş ve böylece o aile ecdadının kimyevî dozlarını tevarüs etmiştir.

No. 15

XV

Beş sene sonra bir sonbahar akşamı, Gladıs, orman civarındaki tenha bir bulvardan geçiyordu. Henüz saat dört olduğu halde akşam yavaş yavaş iniyor ve alaca karanlık, ıslak bir orman kokusuyle ortalığa yayılıyordu.

Gladis, otomobili göndererek süratle ve bu ıslak kokuyu içine sindirerek acele acele yürüyordu.

Etrafında kimseler yoktu. Yalnız bir köpek, yerleri koklıyarak önden gidiyordu. Evler, kapalı pancurların arkasında karanlıktı, bahçeler yağmur damlaları altında parlıyordu.

Birdenbire, bir fener direği altında açık başlı ve arkasında kurşunî muşambalı bir genç gördü. Onu bekliyor gibiydi. Yabancıya hayretle baktıktan sonra bilâihtiyar paltosunun altından inci gerdanlığını yokladı. Genç adam onun geçmesine müsaade etmiş ve sonra arkasından yürümüştü. Gladis adımlarını sıklaştırdı, fakat bir iki dakika sonra adamın nefeslerini arkasında hissedince daha çok koşmağa başladı. Meçhul genç birdenbire gece karanlığında kayboldu... Tam Gladisin onu unuttuğu bir dakikada tekrar kendisine yaklaştı ve ta lâmbanın altına kadar takip ettikten sonra alçak bir sesle çağırdı :

— Madam...

Zayıf ve genç bir vücudu, ağır bir başın öne eğdiği narin bir boynu vardı.

— Beni dinlemek istemiyor musunuz? Korkuyor musunuz madam? Ben bir külhanbeyi değilim. Bana bakınız.

— Ne istiyorsunuz?

Genç, hiç cevap vermeden yanında yürümekte devam etti. O kadar ki, Gladis onun nefeslerini duyuyordu. Biraz sonra «Şen dul» valsini ıslıkla çalmağa başladı.

Gladis, boş sokaklarda yürüyen ayak seslerine karışan bu havayı acaip bir heyecanla dinliyordu.

Birdenbire durarak çantasını açtı, fakat genç adam elinin bir hareketile onu menetti:

— Hayır madam.

— O halde ne istiyorsunuz?

Ateşli ve kısık bir sesle :

— Sizi takip etmek istiyorum, dedi. Bu, birinci defa olmuyor. Darılmıyacaksınız değil mi madam? Bu sizin için yeni birşey değildir, değil mi? Gölgeler altında kaybolmuş bir adam sizi takip ediyor.. ümitsiz bir halde... Siz bana hiç dikkat etmemiş miydiniz? Halbuki, işte bir aydadberi sokakta sizi bekliyorum... Evinizden çıkışınızı, gece geç vakit avdetinizi görüyorum. Dostlarınızı, onlarla otomobile bindiğinizi görüyorum. Bunun bana ne kadar heyecan verdiğini tasavvur edemezsiniz... Fakat şimdiye kadar sizi hiç yalnız bulamamıştım. Bana darılmıyacaksınız değil mi madam?

Gladis ona bakarak yavaşça omuzlarını kaldırdı.

— Kaç yaşındasınız?

— Yirmi.

— Meçhul bir kadını takip etmekle mi vakit geçiriyorsunuz?

Ruhunu bir saniye bırakmıyan ifrit, teshir etmek arzusu onu yine sarmış ve bilâihtiyar sesi tatlılaşmıştı.

— Siz iyi bir kadına benziyorsunuz madam. Yalnız sizi düşünen zavallı bir çocuğa bir nazar, bir tebessüm sadakası vermek istemez misiniz?

Hulyanın titrettiği garip bir sesle devam etti :

— Öyle uzun zamandanberi...

— Siz bir çocuksunuz! Sizi sabırla dinledim ama, beni rahat bırakmanız lâzım geldiğini siz de anlıyorsunuz değil mi? Benim kocam var ve onun, bu çocukça hareketinizi fena karşılaması kabildir.

— Sizin kocanız yoktur madam... Siz tamamile serbet ve yalnızsınız... Öyle yalnız ki...

Gladis korku ile tekrarladı :

— Herhalde beni rahat bırakmanızı rica ederim.

Genç, bir saniye tereddüt etti. Başını eğerek bir duvar kenarına dayandı. Gladis onun, kırmızı kaşkolünün uçlarıyle oynadığını gördü. Bir otomobil bulmak ümidile daha çabuk yürüdü. Fakat ortalık tenha idi. Biraz sonra tekrar arkasında aynı ayak seslerini duyunca, bu defa durarak bekledi ve genç adam yaklaştığı vakit, hiddetle :

— Artık kâfi... dedi. Ya beni bırakırsınız yahut ta ilk rastladığım polise sizden şikâyet edeceğim...

Adam sert bir sesle :

— Hayır... dedi.

— Deli misiniz?

— Benim ismimi öğrenmek istemez misiniz?

— İsminizi mi? Çıldırdınız mı siz? Sizi tanımıyorum ve isminiz beni alâkadar etmez...

— Bu, tamamile doğru bir söz değildir. Beni tanımıyorsunuz ama, ismimi duyduğunuz gibi benimle yakından alâkadar olacaksınız..

Bir dakika durdu ve daha yavaş sesle tekrarladı :

— Çok yakından...

Gladis susuyordu; fakat ağzının iki tarafının titrediği görülüyordu.

— Benim ismim Bernar Martendir.

Gladis, hıçkırığa benziyen tuhaf bir sesle içini çekti.

— Başka bir isim mi bekliyordunuz? Benim başka ismim yoktur.

— Sizi tanımıyorum.

— Ben sizin torununuzum...

— Hayır.. sizi tanımıyorum. Benim torunum yoktur.

Bunu söylerken âdeta samimî idi.

Yirmi sene evvel gördüğü kırmızı suratlı, çığırtkan çocukla, şimdi karşısında, yağmur altında duran bu adam arasında bir münasebet göremiyordu... Yirmi sene... Geçen seneler onun için, hiçbir zaman başkaları için olduğu kadar uzun görünmemişti.

— Haydi büyükanne.. kararınızı verin artık ve bana inanın... Bunu size isbat etmek güç birşey değildir. Elimde, beni büyüten kadının, sizin eski hizmetçiniz Jan'ın bir mektubu var. O ölmüştür, fakat mektubu çok sarihtir. Haklarım...

— Haklarınız mı? Benim size karşı hiçbir borcum yoktur.

— Öyle mi? O halde davamı kaybedeceğim.. fakat ya rezalet? Rezaleti düşünmüyor musunuz büyükanne?

Gladis şiddetli bir öfkeyle bağırdı :

— Bana böyle hitap etmeyiniz!

Çocuk, cevap vermeden ellerini ceplerine koydu ve tekrar «Şen dul» valsını ıslıkla çalmağa başladı.

Gladis vücudunu titreten heyecanı durdurmak için tırnaklarını ellerine geçirmişti.

— Para mı istiyorsunuz? Evet, çok kabahatliyim... Sizi bu kadar zaman nasıl unutmuşum Yarabbi? Para biter bitmez bana müracaat etmesini Jana söylemiştim. Hiçbir zaman beni aramadı ve ben de... unuttum....

— Hiçbir zaman bir eksiğim yoktu... Aradığım para değildir benim...

Genç adamın sesindeki ahenk Gladis'in bütün merhamet ve vicdan azabını dağıtmıştı.

— Rezalet istiyorsunuz demek ? Siz mutlaka bir köyden geliyorsunuz yavrum. İskandalın Paristeki manasını biliyor musunuz ?

Cevap vermeden, düşünceli ve zayıf bir sesle ıslık çalarak onun yanında yürüyordu.

Gladis kendi kendine :

— Mari Terezin oğlu !.. dedi.

Fakat bu isim, korkuyla dolu olan kalbinde hiçbir heyecan yaratmıyordu. Tekrar sordu :

— Para mı istiyorsunuz ?

Genç, dişlerini müşkülâtla açabildi :

— Evet...

Alelacele çantasını açarak ona bin frank uzattı.

Adam başını sallıyordu:

— Aşığınızın ismi Aldo Monti'dir değil mi ?

— Bununla beni korkuttuğunuzu mu zannediyorsunuz ? Vaktile kızımın bir çocuğu olmasından ona ne ?

— Doğru, büyükanne.. çok doğru fakat ben Karmenle konuştum ve Jan tarafından büyütüldüm. Bu iki kadın sizi, yalnız hizmetçilerin hanımları tanıdığı gibi ve size ait birşey kaçırmadan tanıyorlardı. Siz beni, gayri meşru bir çocuk olduğum için değil, sizin hakikî yaşınızın öğrenilmesini istemediğiniz için terkettiniz. Sizden nefret ediyorum.

— Bırakınız beni !

— Sahiden halâ genç görünüyorsunuz. Sizin için ne diyorlar ? Kırk, kırk beş yaşında değil mi ? Siz kırk beş yaşında olmağa razı oluyor musunuz ? Yirmi yaşında bir torun, netice bu kadar feci bir şey değildir. Belki de aldanıyorum ? Sizi yakından görmeyi, yakından işitmeyi ne kadar isterdim ! Tam benim tasavvur ettiğim gibisiniz. Fakat hayır, bana sizin genç göründüğünüzü ve güzel olduğunuzu söyledikleri halde, ben sizi bir canavar gibi tasavvur ediyordum. Sız bir canavarsınız.

Bunları söylerken büyük annesine doğru, haris gözlerle eğiliyor, onun sarı saçlarına, boyalı yüzüne bakıyordu.

Gladis kendisine doğru eğilen bu çocuğun yüzünde kızı Mari Terezle Olivye-nin biribirine karışan çizgilerini arıyordu. Fakat bunlar çok eski ve unutulmuş şeylerdi ve onların ikisi de ölmüşlerdi... Dünyada şimdi bir tek hakikat varsa o da âşıkı Aldo idi. Bu zayıf ve cılız çocuk Mari Tereze ve Olivye'ye, bir karikatürün güzel bir resme benzediği kadar benziyordu. Yüzü sarı; saçları alnına dökülmüş, yanakları zayıflıktan şeffaf bir hale gelmişti. Dudaklarının üstü fena traş edilmişti. Yalnız, siyah kirpiklerin arkasından ateşle bakan açık renk gözleri Mari Terezin gözlerini andırıyordu; hattâ bu zayıf ve çirkin yüzde ötekilerden daha güzel gibi görünüyorlardı.

Genç adam sükûtu ihlâl ederek, sesinde soğuk bir tehdit ahengiyle :

— Beni iyi dinleyiniz, dedi. Eğer gece sabaha kadar telefona koşmak istemezseniz, veyahut konağınızın kapısını çalarak bir rezalet çıkarmamdan hoşlanmazsanız, veya meçhul bir el tarafından âşığınıza mektuplar gönderilmesinden çekinirseniz.. evime gelip beni görünüz. İşte adresim, sizi hergün saat altıya kadar bekliyeceğim. Geliniz.

Gladis gülmeğe çalışarak cevap verdi:

— Hakikaten geleceğim mi zannediyorsunuz ?

— Eğer akıllı bir kadınsanız gelecek-siniz.

— Peki.. bakalım... Ben.. şimdi gidiniz rica ederim; beni bırakınız. Ben sizin zannettiğinizden daha az kabahatlıyım.

Bu son sözlerinde korku ile karışık bir rica vardı. Genç adam buna cevap vermeden yağmurdan ıslanan saçlarını silkti ve yağmurluğunun yakasını ilikliyerek uzaklaştı.

XVI

O gece Monti'yi yanında alakoymuş ve açık pencere yanında yemek yemişlerdi. Orman, sonbahara mahsus koyu, kızıl bir sis altında örtülü idi. Hava soğumağa başlamış olduğundan Monti pencereyi kapamağa gitti. Fakat Gladis bu serinlikten bir haz duyuyor gibi idi ve kendi kendine şöyle düşünüyordu :

— Genç bir kadın bu akşam benim gibi yarı çıplak bir halde dursa üşüyecekti; fakat ben...

Genç ve sağlam olduğunu kendi kendisine isbat için elinden gelse ateş üstünden aşacak, denizde yürüyecekti.

Sokaklar ıslaktı ve her saniye ormandan geçen otomobillerin fenerleri yaklaşınça büyüyor, boşluktan geçiyor ve dalların arasında bir altın nokta gibi yavaş yavaş kayboluyordu.

Monti ürperdi !

— Cidden üşümüyor musunuz ?

— Hayır... Soğuktan nekadar korkuyorsunuz sevgilim ? Bundan utanmıyor musunuz ?

Gladis bu açık pencereyi seviyordu. Çünkü orada kaldıkça, dışarının yarım aydınlığı ve odanın bir köşesinde, bir abajurla örtülü bir lâmbanın ışığile iktifa edebilirdi. Çok kuvvetli ışıklardan korkuyordu.

Monti sigara içiyordu. Onun sinirli olduğu hissedildiği için Gladis, kendi kendine ;

— İnşallah bana sert sözler söylemez. Bu akşam buna tahammül edemiyeceğim... dedi ve bu düşüncesi gözlerine yaş getirdi.

Yarı kapalı kirpikleri arasında zihninden Bernar Martin'in yüzünü hatırlamağa çalışıyordu. Birdenbire o kadar şiddetle titredi ki Monti :

— Ne oldu Gladis ? diye sormağa mecbur kaldı.

Gladis, sesi gözyaşlarından kısılarak :

— Hiç birşey yok Aldo, dedi... Benim yanıma geliniz... Beni halâ biraz seviyor musunuz ? Rica ederim, bunu bir defa daha tekrar edin... Erkeklerin, aşkdan bahsetmekten hoşlanmadıklarını biliyorum sevgilim; fakat bilsen seni ne kadar çok seviyorum. Sana baktığım vakit dudaklarım titriyor. Ben sana, on beş yaşında bir kız gibi âşık olduğum halde sende bana karşı ancak ılık bir rabıta, âdeta bir koca muhabbeti var.

— Asıl senin bana karşı duyduğun his soluk ve ılık bir rabıtadan başka bir şey değildir; çünkü uzun zamandan beri senden istediğim şeyi yapmıyorsun. Benim karım ol. Seninle her zaman beraber yaşamak, seninle birlikte İtalyaya gitmek, sana ismimi vermek istiyorum. Niçin reddediyorsun ?

Gladis haşiyetle ona bakarak başını salladı:

— Hayır.. hayır... bundan bana bahsetmemenizi sizden rica etmiştim. Buna imkân yoktur.

Tarihçilerin ve Seyyahların Alâkasını Çeken Bir Yer:

HİERAPOLİS (Pamukkale)

Yazan: Fahîman GÜNAY

Mukaddes şehir manasına kullanılan Hierapolis, Yunanlılar zamanında da vardı. Lâkin yer sarsıntıları bu şehri harap etti. Romalılar zamanında Hierapolis daha güzel ve mamur bir hale getirilerek inkişaf ettirildi. Bugün orada ayakta kalmış olarak görülen bütün âsar, Romalılar devrine ait medeniyetin ankazındandır. Büyük ve mükemmel bir tiyatro, sütünlu yollar, sıcak su hamamları, sair âbide döküntüleri bu eski şehrin büyüklüğü hakkında pek müsait fıkirler vermektedir. Denizlinin şimalinde ve şehre 25 kilometre mesafede bulunan bu tarih memleketinin Türkçeleştirilmiş iki adı daha vardır: Tamukkale, Pamukkale.

Burada çıkan 36 hararet dereceli hamızıkarbon ve kireçli su, karbonun uçmasından sonra kireçleri akıntı yerlerine çökmekte ve bembeyaz bir tabaka hasıl etmektedir. Bu su, çok eski zamanlardanberi 100 - 120 metre yükseklikteki tepelerden şelâle halinde akdığı içindir ki pamuk gibi teressübat bırakmış ve bu yüzden halk dilinde " Pamukkale ,, adını almıştır.

Hierapolisin bir kıyısında boğucu gaz neşreden bir delik vardır. Bu delik eski hoyratlığını kaybetmiş olmakla beraber, zaman zaman gükrer ve coşar. O anda canlı mahlûk namına ne bulursa derhal öldürür.

Vaktile Roma ruhanî reisleri yedeklerinde birer öküz bulunduğu halde bu deliğin neşrettiği boğucu gazın içine girerek keramet taslamışlardır. Papaslar içeride pek az kalırlar ve bu müddet zarfında nefes almamak suretile gazı yutmazlar, böylece hayatlarını korurlardı. Fakat dışarı çıkdıkları zaman beraberlerindeki öküzlerin ölmüş olduğu görülürdü. Cahil halk, bu hadisedeki basit tetbiri anlamadığı için, papaslara karşı Tanrının hayat imtiyazı verdiğini zannederlerdi. İşte bu boğucu gaz neşreden delikten kinaye olarak Hierapolise "cehennem,, manasına kullanılan "Tamukkale,, ismi de verilmiştir.

Hierapolis, son yıllarda, dünyanın her yanından ziyaretci çekmeğe başlamıştır. Bilhassa İngiliz ve Amerikalı turistler bu ziyaretçilerin ekseriyetini teşkil ederler. Müstesna bir güzelliği sinesinde toplamış olan bu yerin, Licos vadisine hâkim bir tepe üzerinde bulunması kendisine büyük bir haşmet vermektedir. Tabiatın sanatkâr eli on binlerce yıldanberi burada dolaşmış ve zaman zaman güzellik katmıştır. Kireçli suyun bıraktığı teressübat ve binnetice husule gelen travertenler, bazı ecnebî turistlerin ifadesinden de anlaşıldığına göre, dünyanın hiçbir yerinde yoktur.

Saltanat idaresi bu güzellikler beldesini pek ihmal etmiş olduğu ve propağandanın ne demek olduğunu bilmediği, veya bilmek istemediği içındir ki, Hierapolisin ehemmiyeti yakın zamana kadar anlaşılamamıştır.

Cumhuriyetin rehakâr eli buraya uzandığındanberi Pamukkalenin ehemmiyetile beraber ziyaretcisi de çoğalmıştır. Şimdi Samsun valisi bulunan bay Fuat Tuksal, Denizlide iken Hierapolisi ihyaya çalışmış ve seyyahların banyo ve istirahatlerine cevap verecek eserler vücuda getirmiştir. Şimdiki Denizli ilbayı bay Ekrem Engür de buranın birçok nevakısını ikmal etmek himmetinde bulunmuştur.

Ben Denizliye müteaddit defalar gittiğim halde Hıerapolisi görmemiştim. Geçenlerde dört kişilik bir ecnebî seyyah gurupu ile oraya yaptığımız bir gezide Pamukkalenin tarihî kıymetini anlatan eski eserleri yakından gördüm. Hierapolisin suyu, kalp boyaları tesbit etmek, en kirli ve yağlı kumaşları temizlemek ve göz hastalıklarına karşı şifalı olmak hassasına da maliktir. Kaynağın arka yanında mevcut ankaz arasında büyük mezarlıklar ve kiliseler bakıyesi göze çarpmaktadır ki, burada görülen bazı mahkûk taşlar bizim turistleri bilhassa meşgul etmişti.

Revakî mesleğine mensup meşhur filozof Epiktet, milâdın birinci asrında Hierapolisde doğdu. Epiktet daha küçük yaşta iken esir olarak satılmış ve Neron'un azadlısı Epafrodit'in eline düşmüştür. Epiktet fazla itaatkâr ve mazlûm bir çocuktu. Efendisi onun ayağını sık sık burkar ve böylece çocuğun eninleri karşısında vahşî bir zevk duyardı. Günün birinde zavallı çocuğun topal olmasına sebebiyet verdiği hadisesi meşhurdur.

Şayanı hayrettir ki Epiktet, efendisinin tatsız zevkine asla hırçınlıkla mukabele etmemiş ve ayağı kırıldığı gün sadece:

— Sana dememiş miydim?.. İşte nihayet kırıldı!. demekle iktifa ederek kendisini yalnız bırakmalarını söylemiş ve için için esarete lânet ederek gözyaşı dökmüştür.

Pamukkale harabesinin şurasında burasında göze ilişen zakkum ağaçlarının erguvanî çiçeklerini göstererek:

— İşte bunlar Epiketin gözyaşlarının bakiyesidir!.. diyorlar.

Hierapolisin hiç unutulmamış ve her ziyaretciye anlatılan böyle hazin bir hatırası vardır.

Eski eserlere meraklı ve iyi bir müdekkik olan Denizlide Çatalçeşme kitapevi sahibi Bay Fahri Akçe, Hıyerapolis (Pamukkale) hakkında kıymetli bir kitap neşretmiştir.

Bu tarihî şehir hakkında birçok bilgileri ihtiva eden bu kitabın birinci tab'ı tamamen satılmış ve hattâ ikinci tab'ı dahi yapılmış olduğunu, Denizlide büyük bir haz ve memnuniyetle öğrendim.

Yukarıda kısaca bahsettiğim Hiyerapolis hakkında daha geniş malûmat edinmek isteyenlere Bay Fahri Akçenin bu kitabını okumalarını tavsiye edeceğim.

Monti susmuştu. Fakat Gladis, bütün bu sözlerine rağmen, o dakikada bu erkeği takip etmeğe, onun tekliflerini kabul etmeğe, içindeki bu korku yükünü onunla paylaşmağa hazır olduğunu kendi kendisine itiraf ediyordu. Dünyada ondan başka kimsesi yoktu:

— Niçin onunla evlenmiyeyim? Elli veya altmış yaşında olmak arasında ne fark var? mademki hiç birisi hakikî gençlik değil...

Altmış yaşında oldukları halde halâ sevilen kadınları düşünerek: «Sevildiklerini kendileri söylüyorlar, hakikatta yanlarındaki adamlar ya jigolaları, yahut ta onlarda eski hatıralarını arıyan ihtiyar âşıklardır» dedi. Eğer kocam sağ olsaydı, onun için hiçbir vakit ihtiyar olmayacaktım. Halbuki yanımdaki bu adama, ben altmış yaşımdayım, yirmi yaşında bir torunum var demek ne ayıp! Ben onun beni beyenmesini, benimle iftihar etmesini istiyorum. Ş mdiye kadar olduğu gibi genç kalmak istiyorum. Hiç kimse benim yaşımdan şüphe etmiyor. Ve şimdi... şimdi bu çocuğa ne yapabilirim? olan oldu... Para istiyorsa kolaydır; fakat paraya razı olacak mı? benden nefret ediyor o...

Yüzünü elleri ile örtmüştü. Monti hayretle sordu:

— Bu akşam neniz var sevgilim?

Ümitsizlikle mırıldandı:

— Bilmiyorum. Çok meyusum.. ölmek istiyorum. Beni kucağınıza alın.. beni kollarınız arasında sallayın...

— Arkası var —

Yazı direktörü: Emin Refik Uzman ● No. 92 ● 15 İlkkânun 1938 ● Basan: Resimli Ay Basımevi T. L. Ş.

•YARIM AY•

15 Günde Bir Çıkar Edebî - ilmî - ictimaî Mecmuadır.

İdare Merkezi: İstanbul, Sirkeci Ebussuud Caddesi No. 1-3

RESİMLİ AY MATBAASI T. L. ŞİRKETİ.

Abonman Şartı: Türkiye için {6 Aylığı: 175 Kr. / 12 „ 350 Kr. Ecnebî için {Yıllığı 1 İngiliz Lirası

Telefon: 23607 *Telgraf adresi:* Resimliay *Posta Kutusu:* 629

Rica: 1) İdare işlerine ait muhaberelerin: Resimli Ay Matbaası T. L. Şirketi İdare Müdürlüğü
Yazı „ „ „ : „ „ „ Yazı „
Bilmece „ „ „ : „ „ „ Bilmece Memurluğu
adreslerine yazılması.

2) Bilmece zarflarına 6 kuruşluk pul yapıştırmağa lüzum yoktur; bunların zarflarını açık gönderiniz, o zaman yalnız 1 kuruşla gelir.

Halka, sıhhati ile alâkadar olmasın öğütleyen, hastalıklara karşı alınacak ilk tedbirleri öğreten (Lokman Hekim) adlı güzel bir aylık mecmua neşreden:

Dahilîye Mutehassısı ***Dr. Hafız Cemal*** LOKMAN HEKİM

Pazardan başka günlerde öğleden sonra saat (2½ tan 6 ya) kadar İstanbulda Divanyolunda 104) numaralı hususî kabinesinde hastalarını kabul eder. Salı, cumartesi günleri sabah saat (9 ½ - 12)ye kadar hakikî fıkaraya bakar. Kışlık Telefon: 21044 Muayenehane ve ev telefonu 22398.

Okuyucularımıza sayın doktoru ve değerli mecmuasını tavsiye ederiz.

DİKİŞ MAKİNASI

BİSİKLET

GRAMOFON

VE BİLUMUM MAKİNA ALETLERİNİZİ YALINIZ

ZYGOMALA MAKİNA YAĞI İLE YAĞLAYINIZ

ASMA ALTI, VOLTO HAN N: 9
TEL. 22878 İSTANBUL

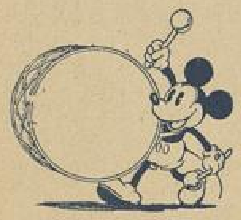

Öğretmenler İçin

DERS NOTLARI

ve

Talebeyi Görme Araştırma

DEFTERİ

30 - 40 - 50 - 60 - 70 - 80

Talebelik

Olarak, yeni ders taksimatına ve müfredat programlarına uygun olarak tertip edilmiştir.

Resimli Ay Matbaasından arayınız!..

JOLİ FAM KREMİ

CİLDİNİZİ BESLER VE TAZELEŞTİRİR GÜZELLİĞİNİZİ GENÇLİĞİNİZİ EBEDİYEN MUHAFAZA EDER

ÇOCUK

Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından neşrolunur en mükemmel ve en faydalı çocuk mecmuasıdır. Yavrunuza behemhal alınız!

Atletik hututunuzu muhafaza ediniz

Şişmanlıkla mücadele ediniz ve bunun en iyi çaresi olan SHORT LINIA yı giyiniz. Daimî masajının tesirile yağlı tabakayı giderir. Hususî elâstikî bir trikodan yapılmış olan SHORT LINIA adi bir külot gibi yıkanır.

Fiyatı: 10 liradan itibaren.

Satış yeri yalnız:

J. ROUSSEL

Paris, 166 Bd. Haussmann
İSTANBUL, Beyoğlu
Tünel meydanı 12 No.lu.
Mağazamızı ziyaret ediniz veya 20 No.lu tarifemizi isteyiniz.

ON SENE GENÇLEŞTİM

Bundan böyle ihtiyar donuk bir hal alan teni, temiz ve genç bir hala sokup beyazlaştırmak çok kolay bir iş. Sonunda fen, ten ve cildi iyiçe besleyen maddeyi de keşfedip ortaya çıkardı. Bu madde uğuşturularak tene sürülnce mesamat tamamile açılıp serbest kalıyor. Çizgi ve buruşukluklar bertaraf oluyor, bazı cilde arız olan siyahımsı noktalar yokoluyor. Bu temizleyici ve besliyeci madde yalnız: yeni "TOKALON" kreminde vardır.

Bu maddede, harikulâde bir kuvvet bulunduğu için, en çirkin yüzler bile az zamanda genç ve güzel bir hal alıyorlar.

"TOKALON" kreminin "pembe" renkli olanını gece yatmadan önce kullanınız. Uykunuzda derinizi tazelendirir. Sabahları ise "TOKALON" kreminin "beyaz" renkde olanını kullanınız. Tene bir beyazlık, bir serinlik verir.

Beyaz "TOKALON" üzerine sürülen podra bütün gün kuvetini muhafaza eder. Teniniz, cildiniz nekadar fena olursa olsun "TOKALON" kremini kullanmağa başladıktan sonra elde edeceğiniz neticeyi sevinçle karşılayacaksınız. "TOKALON" ile hiç ummadığınız bir netice elde edeceğinize emin olabilirsiniz.